

POLSKO-AMERYKAŃSKA FUNDACJA WOLNOŚCI

20
RAPORT ROCZNY
08

1. List od Kierownictwa.....	6
2. Obszary Działania Fundacji.....	8
3. Dziewiąty Rok Działalności.....	9
Inicjatywy w zakresie edukacji.....	10
Rozwój społeczności lokalnych.....	18
Obywatel w demokratycznym państwie prawa.....	25
Dzielenie się polskim doświadczeniem w zakresie transformacji.....	27
4. Ludzie, Projekty, Inicjatywy.....	29
5. Sprawozdanie Finansowe i Raport Niezależnego Biegłego Rewidenta.....	39
Raport Niezależnego Biegłego Rewidenta.....	40
Sprawozdanie Finansowe.....	41
Informacja Dodatkowa do Sprawozdania Finansowego.....	44
5. Rada Dyrektorów.....	51
6. Zarząd i Pracownicy.....	52

1

LIST OD KIEROWNICTWA

LIST OD KIEROWNICTWA

Z przyjemnością przekazujemy Państwu kolejny Raport Roczny Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności, w którym przedstawiamy najważniejsze działania i osiągnięcia Fundacji w 2008 roku. Poza opisem inicjatyw programowych prezentujemy także sprawozdanie finansowe Fundacji wraz z opinią biegłego rewidenta.

Cele Fundacji pozostają bez zmian. W dalszym ciągu pragniemy wspierać przemiany zapoczątkowane w Polsce przed dwudziestoma laty, a równolegle dzielić się polskim doświadczeniem z innymi krajami Europy Środkowo-Wschodniej.

W kraju nasze programy koncentrują się na dwóch kwestiach – wyrównywaniu szans edukacyjnych w połączeniu z modernizacją oświaty, a także na wzmacnianiu energii obywatelskiej na terenach wiejskich i w małych miastach. W latach 2000-2008 Fundacja przeznaczyła na swoje programy ponad 60 mln USD, a w samym 2008 roku – powyżej 12 mln USD.

Najważniejszym wydarzeniem w naszej działalności w 2008 roku był fakt, iż Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności została partnerem największej pozarządowej organizacji grantodawczej na świecie – Fundacji Billa i Melindy Gates – w przedsięwzięciu, które ma ułatwić polskim bibliotekom dostęp do Internetu poprzez zapewnienie im komputerów i szkoleń. W wybranych krajach Fundacja Gatesów tworzy partnerstwa celem ułatwienia obywatelom bezpłatnego dostępu do technologii informacyjno-komunikacyjnych poprzez sieć bibliotek publicznych. Głównym celem Programu Rozwoju Bibliotek w Polsce jest pomoc bibliotekom na obszarach wiejskich i w małych miastach w przeobrażaniu ich w nowoczesne, wielofunkcyjne centra informacyjne, kulturalne i edukacyjne, animujące także aktywność obywatelską. Istotną częścią programu będzie wzmacnianie kompetencji i prestiżu zawodowego bibliotekarzy, m.in. poprzez zakrojone na szeroką skalę szkolenia oraz tworzenie koalicji na rzecz modernizacji placówek bibliotecznych.

Do realizacji Programu Rozwoju Bibliotek utworzyliśmy Fundację Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego (FRSI). FRSI współdziała z Instytutem Książki, który jest realizatorem długofalowego projektu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego pod nazwą „Biblioteka +”. Porozumienie o Współpracy między Ministerstwem a PAFW zostało podpisane w czerwcu 2008 roku. Faza planistyczna Programu Rozwoju Bibliotek rozpoczęła się w maju 2008 roku, a zakończyła w marcu 2009 r., po czym Fundacja Gatesów i Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności podpisały umowę na realizację zaplanowanego na pięć lat programu, który obejmie ponad 3000 placówek bibliotecznych. W sumie Fundacja Gatesów przekaże PAFW około 30 mln USD.

W minionym roku podejmowaliśmy także działania na rzecz rozwoju wcześniej rozpoczętych programów PAFW:

- W Programie Stypendiów Pomostowych, realizowanym w koalicji z innymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi, został uruchomiony nowy segment – stypendia doktoranckie dla pierwszej grupy absolwentów wyższych uczelni, będących wcześniej uczestnikami programu. Program jest obecnie największym pozarządowym systemem stypendialnym w Polsce – od początku przyznano w nim łącznie ponad 10 tysięcy stypendiów.

- Odnotowaliśmy kolejny rok wzrostu zainteresowania programem „Wolontariat Studencki”, w którym od 2003 roku przeprowadzono około 6 tysięcy projektów edukacyjnych w 1400 szkołach wiejskich, w tym ponad 2500 projektów zrealizowano w minionym roku. W 2008 roku darczyńcą i partnerem programu została Fundacja PGNiG im. Ignacego Łukasiewicza.

- Nowym komponentem w programie „English Teaching” jest ścieżka „Native speaker”, realizowana m. in. we współpracy z Ambasadą USA w Warszawie; obywatele amerykańscy przebywający w Polsce odwiedzają szkoły uczestniczące w programie i prowadzą w nich lekcje dla uczniów w języku angielskim. Po raz pierwszy także – obok corocznego, ogólnopolskiego spotkania dla nauczycieli języka angielskiego („English Teaching Market”) – zorganizowano podobne spotkanie w skali regionalnej; odbyło się ono w Zbąszyniu w województwie wielkopolskim.

- W programie „Uniwersytety Trzeciego Wieku” jeszcze większy nacisk został położony na angażowanie seniorów do działań na rzecz lokalnych społeczności. Na konkurs grantowy „Seniorzy w Akcji” napłynęło aż ponad 500 zgłoszeń, głównie propozycji promujących współpracę międzypokoleniową; trzydzieści najlepszych otrzymało dotacje PAFW.

- W roku 2008 trzy programy PAFW służące bezpośrednio wzmacnianiu polskich organizacji non-profit zostały skonsolidowane w ramach jednego, większego przedsięwzięcia: „Wspieranie Organizacji Pozarządowych”. Chcielibyśmy, aby program ten stanowił jeszcze szerszą ofertę dla podmiotów trzeciego sektora, na którą obecnie składają się zarówno działania informacyjne (m.in. unikalny w Europie Portal Organizacji Pozarządowych), jak i szkolenia w zakresie nowoczesnego zarządzania finansami w organizacjach non-profit oraz poradnictwo związane z pozyskiwaniem środków Unii Europejskiej przez te organizacje.

- Ofertę programu „Wspieranie Organizacji Pozarządowych” uzupełnia inna nowa inicjatywa – działalność „Centrum Pro Bono”, jakie zostało utworzone w marcu 2008 roku w ramach programu „Obywatel i Prawo”. Jest to platforma współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi.

wymi i kancelariami prawniczymi, które wyraziły chęć nieodpłatnego świadczenia usług prawnych. Pomysł nawiązuje do znanej w krajach anglosaskich instytucji clearing house – ośrodków, w których prawnicy świadczą pro bono usługi na rzecz podmiotów i osób działających na rzecz szeroko pojętego pożytku publicznego.

- Wspieraniu potencjału i zdolności organizacyjnych trzeciego sektora w Polsce służy także kontynuacja programu rozwoju osobistego liderów projektów lokalnych realizowanych w ramach różnych przedsięwzięć Fundacji. Nowością w 2008 roku było zapoczątkowanie inicjatywy „Alumni”, stanowiącej platformę stałej współpracy i dalszego wsparcia dla byłych uczestników programu „Liderzy PAFW”. Po raz pierwszy grupa liderów PAFW i ich tutorów miała możliwość wyjazdu studyjnego do USA, gdzie odbyli szereg spotkań z władzami i organizacjami pozarządowymi na szczeblu lokalnym.

-W minionym roku odnotowaliśmy również nowe inicjatywy w dwóch naszych programach służących transferowi polskich doświadczeń w zakresie transformacji. Na uwagę zasługuje działalność post-stypendialna absolwentów Programu im. Lane'a Kirklanda, którzy w 2008 roku po powrocie do swoich krajów podejmowali wspólne projekty, a także przedsięwzięcia umacniające ich więzi z Polską. Podobnie w programie RITA – część uczestników podróży studyjnych, których gospodarzami były polskie organizacje pozarządowe, rozwinęła inicjatywy związane z ich wcześniejszym pobylem w Polsce.

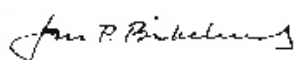
Wielką satysfakcję sprawił nam fakt, iż aktywność PAFW w kontaktach z Europą Środkowo-Wschodnią została doceniona przez Międzynarodowe Forum Ekonomiczne w Krynicy, które nadało PAFW tytuł „Organizacji Pozarządowej Roku 2008”. Rada Programowa Forum honoruje wybitne osoby oraz firmy z regionu Europy Środkowo-Wschodniej, które w danym roku wyróżniły się szczególnymi osiągnięciami.

Rok 2009 rozpoczął się dla nas od smutnego wydarzenia; w styczniu, po walce z ciężką chorobą, zmarł w wieku 70 lat Nicholas A. Rey, Członek Rady Dyrektorów PAFW, Ambasador USA w Polsce w latach 1993-1997. Był w prostej linii potomkiem Mikołaja Reja z Nagłowic. Po II wojnie światowej wyemigrował wraz z rodziną do USA. Jego wiedza i kompetencje w bankowości inwestycyjnej, a także znajomość języka polskiego okazały się ogromnie przydatne po roku 1989, gdy Stany Zjednoczone zaoferowały swe wsparcie dla polskich reform. Był od początku związany z Polsko-Amerykańskim Funduszem Przedsiębiorczości, w którym pełnił funkcję Wiceprezesa oraz Członka Rady Dyrektorów. W efekcie wysiłków podjętych przez Nicholasa Reya oraz innych Członków Rady Dyrektorów PAFP powstała Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności. Zawsze służył nam swoją bogatą wiedzą i doświadczeniem, był osobiście zaangażowany w liczne przedsięwzięcia Fundacji, nawet w najtrudniejszym dla Niego okresie życia. Ogromnie ceniliśmy sobie Jego mądrość, rady i przyjaźń. Będzie nam Go bardzo brakować.

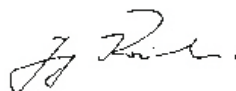
Z racji objęcia w 2008 roku funkcji ministra w rządzie RP członkostwo w Radzie Dyrektorów PAFW musiał zawiesić Michał Boni, którego wiedza i zaangażowanie były nam bardzo pomocne. Mamy nadzieję, że po zakończeniu służby publicznej znów zasiądzie w Radzie Fundacji. Natomiast do grona członków Rady Dyrektorów dołączyli Geoffrey Hoguet oraz Andrew Nagorski, których serdecznie witamy.

Zamykając miniony okres, pragniemy podziękować tym wszystkim, którzy w 2008 roku uczestniczyli w realizacji przedsięwzięć PAFW. Bardzo cenimy sobie wsparcie oraz rady udzielane Fundacji. Jesteśmy także niezmiennie wdzięczni Polsko-Amerykańskiemu Funduszowi Przedsiębiorczości; bez jego ogromnego sukcesu żadne z naszych osiągnięć nie byłoby możliwe. Znajdujący się w końcowej fazie swojego istnienia, Fundusz Przedsiębiorczości przekazał w ostatnich miesiącach naszej Fundacji kolejne środki w wysokości 31.5 mln USD.

Wkraczamy w obecny etap działań PAFW w poczuciu wdzięczności wobec naszych kolegów – Członków Rady Dyrektorów, którzy głęboko angażowali się w rozwój Fundacji i swą wielką życzliwością wspierali Zespół PAFW w wykonywaniu jego zadań.

John P. Birkelund
Przewodniczący Rady Dyrektorów

Jerzy Kozminski
Prezes Fundacji

Nowy Jork/Warszawa, maj 2009 r.

INICJATYWY W ZAKRESIE EDUKACJI

- English Teaching (ET)
- Edukacja w Internecie – Polski Portal Edukacyjny Interkl@sa
- Równać Szanse
- Szkoła Ucząca Się (SUS)
- Wolontariat Studencki
- Dla Dzieci
- Uniwersytety Trzeciego Wieku (UTW)
- Przedsiębiorczość w Szkole
- Stypendia Pomostowe

ROZWÓJ SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH

- Działaj Lokalnie
- Wspieranie Organizacji Pozarządowych: TWI/FIM@NGO/EURO-NGO+
- Liderzy PAFW
- Work in Poland
- Wieś Aktywna (e-VITA)
- Konkurs „Pro Publico Bono”
- Program Rozwoju Bibliotek

OBYWATEL W DEMOKRATYCZNYM PAŃSTWIE PRAWA

- Przejrzysta Polska
- Obywatel i Prawo

DZIELENIE SIĘ POLSKIM DOŚWIADCZENIEM W ZAKRESIE TRANSFORMACJI

- Przemiany w Regionie (RITA)
- Stypendia im. Lane'a Kirklanda

20
RAPORT ROCZNY
08

3

DZIEWIĄTY ROK DZIAŁALNOŚCI

English Teaching (ET)

Program inicjuje i wspiera działania na rzecz promocji języka angielskiego oraz poprawy poziomu jego nauczania wśród dzieci i młodzieży z małych miast i wsi. Tym samym służy wyrównywaniu ich szans edukacyjnych.

Program jest jedynym niekomercyjnym przedsięwzięciem w Polsce, które promuje nauczanie języka angielskiego na dużą skalę, a jednocześnie pobudza i rozwija związane z tym inicjatywy w małych społecznościach lokalnych. Efekty tych inicjatyw wykraczają często poza założone cele, co wyraża się w ogólnej animacji społecznej danych środowisk. Wartością dodatkową jest możliwość zdobycia umiejętności aplikowania o fundusze unijne.

W dotychczasowych edycjach programu (2000–2008), dzięki ponad 500 projektom dofinansowywanym na zasadach konkursowych, w wielu polskich szkołach powstały m.in. kluby miłośników kultury anglosaskiej i języka angielskiego. Dzieci i młodzież miały możliwość obejrzenia anglojęzycznych filmów czy podyskutowania z native speakerem. Tworzono biblioteczki z literaturą i prasą anglojęzyczną, zakładano koła teatralne, organizowano konkursy wiedzy o anglosaskich pisarzach, kulturze i historii, a także festiwale piosenki. W projektach uczestniczyło bezpośrednio ponad 33 tysiące osób – zarówno uczniów, nauczycieli, rodziców, jak i innych członków społeczności lokalnych.

W ramach programu organizowano szkolenia dla nauczycieli i obozy językowe. Przeprowadzono 59 weekendowych

szkoleń „Teaching English Teachers” dla 2300 nauczycieli pochodzących głównie spoza dużych aglomeracji miejskich.

Od początku realizacji programu zorganizowano sześć ogólnopolskich spotkań edukacyjnych – „English Teaching Market” – dla nauczycieli języka angielskiego oraz zainteresowanych instytucji, organizacji, szkół i wydawnictw. Uczestniczyło w nich blisko 3200 osób. W 2008 roku w Zbąszyniu w województwie wielkopolskim po raz pierwszy odbył się regionalny „English Teaching Market”. Spotkania te są istotne dla rozwoju sieci współpracy nauczycieli języka angielskiego z małych miejscowości, wspieranej także przez kwartalnie wydawany Biuletyn Programu oraz portal społecznościowy.

Dotacja PAFW wyniosła 3.349.841 USD, w tym 958.169 USD w 2008 roku.

Realizator programu: Nidzicka Fundacja Rozwoju „Nida”

Edukacja w Internecie – Polski Portal Edukacyjny Interkl@sa

Jeden z pierwszych w Polsce, profesjonalny, niekomercyjny portal edukacyjny www.interklasa.pl przeznaczony dla uczniów, nauczycieli i rodziców działa od 2001 r. Jest wspólnym przedsięwzięciem PAFW oraz Inicjatywy Interkl@sa. Nowoczesną infrastrukturę techniczną zapewnia Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe.

Intencją redakcji portalu jest modernizacja oświaty, a także wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z różnych środowisk. Portal oferuje bogate zasoby edukacyjne i multimedialne pomoce naukowe, m.in. lektury szkolne, testy egzaminacyjne, kilkaset scenariuszy lekcji, serwisy tematyczne, np. „Frantice” (poświęcony nauce języka francuskiego), a także Bibliotekę Multimedialną (blisko 200 publikacji).

Redakcja portalu organizuje konkursy edukacyjne, a dzięki współpracy z „European Schoolnet” informuje o szkolnych projektach europejskich. Portal zapewnia użytkownikom również pocztę elektroniczną, chat, forum i wiele innych serwisów, m.in. Wirtualną Klasę (wspomagającą nauczanie na odległość), Interaktywną Mapę Szkół, udostępniającą dane teleadresowe ponad 32 tysięcy placówek oświatowych. W 2008 roku zasoby portalu wzbogaciły się o blisko 1000 publikacji, takich jak scenariusze lekcji, multimedialne prezentacje dydaktyczne oraz materiały audio-wideo. Zarejestrowani użytkownicy mogą również korzystać z serwisu blogerskiego i prowadzić własne dzienniki na łamach portalu.

Portal Interkl@sa jest także zaangażowany w wydarzenia o zasięgu międzynarodowym, m.in. w obchody Europejskiego Dnia Wiosny oraz Piknik Naukowy. Relacje z obchodów są zamieszczane w serwisie portalowym.

Z roku na rok portal umacnia swoją pozycję – w 2008 roku

zyskał ponad 21 tysięcy zarejestrowanych użytkowników i obecnie korzysta z niego regularnie ponad 72 tysiące osób.

Działalność edukacyjna i zasoby portalu Interkl@sa zyskały uznanie wśród pism oraz organizacji zajmujących się tematyką nowoczesnych technologii informacyjnych. Świadczą o tym m.in. wyróżnienie portalu certyfikatem „Bezpieczna Strona” nadawanym przez serwis www.sieciaki.pl, nadanie portalowi tytułu „Strony przyjaznej dziecku” przez Fundację kidprotect.pl, a także wyróżnienie za najciekawszą i najlepszą polską stronę edukacyjną 2007 roku przyznane przez magazyn „Komputer Świat”, a także konkurs Webstarfestival promujący najlepsze strony WWW oraz projekty internetowe.

Dotacja PAFW wyniosła 2.199.227 USD, w tym 324.438 USD w 2008 roku.

Realizator programu: Fundacja Edukacji Ekonomicznej

Równać Szanse

Celem prowadzonego od 2001 roku programu jest wspieranie inicjatyw społecznych służących wyrównywaniu szans edukacyjnych, a tym samym startu życiowego młodzieży, głównie z gimnazjów i szkół średnich na terenach wiejskich oraz w miejscowościach do 20 tysięcy mieszkańców.

W ramach programu organizacje pozarządowe, placówki pozaszkolne oraz nieformalne grupy młodzieży ubiegają się o dotacje na projekty, które sprzyjają rozwijaniu u młodzieży umiejętności realizowania samodzielnie postawionych celów, pobudzają aspiracje poznawcze i twórcze, kształtują postawy aktywności i otwartości, a także zachęcają młodych ludzi do działań na rzecz własnego środowiska.

Dzięki realizowanym projektom młodzież ma możliwość uczestniczenia w zajęciach wykraczających poza standardową ofertę edukacyjną szkoły. W ramach programu stworzono bazę danych o przedsięwzięciach godnych naśladowania, która jest na bieżąco uaktualniana; informacje zamieszczane są na witrynie internetowej www.rownacszanse.pl. Zorganizowano 27 regional-

nych i lokalnych forów edukacyjnych, gdzie zaprezentowano przykłady modelowych projektów zrealizowanych w ramach programu. Łącznie w forach wzięło udział ponad 6600 uczestników.

Efekty dotychczasowych siedmiu rund programu to przede wszystkim realizacja ponad 1443 projektów edukacyjnych, a także aktywizacja i integracja lokalnego środowiska wokół działań na rzecz dzieci i młodzieży. Wiele projektów jest kontynuowanych po zakończeniu finansowego

wsparcia PAFW; należą do nich m.in. Kluby Młodego Odkrywcy.

W 2008 roku Ogólnopolski Konkurs Grantowy został przeprowadzony w zmienionej, dwuetapowej formule. Najpierw aplikujące organizacje miały opracować diagnozę potrzeb. Zgłosiły się 293 organizacje, 52 z nich zaproszono do konkursu grantowego, a 22 otrzymały dotacje. Na Regionalny Konkurs Grantowy, realizowany we współpracy z czterema regionalnymi partnerami progra-

mu, napłynęło 536 wniosków. Przyznano 98 grantów.

W styczniu 2009 roku rozpoczęła się realizacja kolejnej rundy programu, która prowadzona będzie do grudnia 2010 roku.

Dotacja PAFW wyniosła 6.547.295 USD, w tym 1.119.812 USD w 2008 roku.

Realizator programu: Polska Fundacja Dzieci i Młodzieży

Szkoła Ucząca Się (SUS)

Celem programu, realizowanego od 2000 roku wspólnie z Centrum Edukacji Obywatelskiej, jest poprawa jakości pracy szkół poprzez wprowadzanie zasad „organizacji uczącej się” w codzienną praktykę nauczycieli. Punkt wyjścia stanowi samoocena, dokonywana zgodnie z procedurami wypracowanymi na podstawie doświadczeń zagranicznych oraz programu „SUS”. W programie idzie o podnoszenie jakości w kluczowych obszarach pracy szkół, jakimi są: efektywność kształcenia, nauczanie i uczenie się, szkoła jako instytucja, a także szkoła a środowisko zewnętrzne. Szczególny nacisk położony jest na szkoły z terenów wiejskich i małych miast.

Szkoły, które ukończą szkolenia programowe i wprowadzą system zapewniania jakości, mogą wstąpić do klubu „Szkół Uczących Się”. Placówki zrzeszone w klubie rozwijają system zapewniania jakości, pomagają sobie nawzajem w samoocenie, doskonalą nauczycieli i dzielą się materiałami oraz doświadczeniem. Dzięki programowi „SUS” w szkołach wzrasta autonomia zespołu nauczycielskiego, poprawia się praca zespołowa, a szkoły otwierają się na kontakty ze światem zewnętrznym.

W ciągu ośmiu lat w zasadniczej części programu „SUS” wzięło udział 881 szkół, z których szkoleniami zostało objętych 23 tysiące nauczycieli.

Upowszechnianiu dobrych praktyk i poznawaniu innowacyjnych metod nauczania wśród kadry nauczycielskiej służą Let-

nia Szkoła „SUS” oraz Polsko-Amerykańska Akademia Dyrektorów. W 2008 roku 55 nauczycieli – uczestników VI edycji Letniej Szkoły – wzięło udział w warsztatach i wykładach poświęconych ocenianiu kształtującemu. Dużym zainteresowaniem cieszą się także utworzone w 2007 roku Studia Podyplomowe Liderów Oświaty, których zadaniem jest stworzenie w systemie szkolnictwa wyższego nowoczesnej formy doskonalenia kadry kierowniczej: dyrektorów szkół, szefów szkolnych zespołów kierowniczych, pracowników organów nadzoru i kuratoriów oświaty. W roku akademickim 2007/08 naukę na tych studiach podjęło 47 dyrektorów i wicedyrektorów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. W roku akademickim 2008/09 w zajęciach uczestniczyło 52 słuchaczy.

Inny komponent programu to przedsięwzięcie „Dobrze uczyć i oceniać w szkole samorządowej” prowadzone wspólnie z Centrum Metodycznym Pomocy Psychologicz-

no-Pedagogicznej i we współpracy z Ministerstwem Edukacji Narodowej. Miało ono na celu pokazanie możliwości prowadzenia przez jednostki samorządu terytorialnego lokalnej polityki oświatowej, wspierającej szkoły w podnoszeniu efektywności stosowanych przez nauczycieli metod nauczania oraz oceniania. W roku szkolnym 2007/08 w inicjatywie tej uczestniczyły 202 szkoły – większość z małych miejscowości.

Istotnym zadaniem realizowanym w ramach programu „SUS” jest upowszechnianie procedur oraz innych elementów doświadczenia programu wśród nauczycieli i szkół, które nie uczestniczą w zasadniczej części „SUS”. Dzieje się to głównie poprzez „Akademię SUS” oraz udostępnianie wypracowanych zasobów drogą internetową. Tego typu oddziaływaniem, głównie w formie

szkoleń, zostało objętych ok. 4200 nauczycieli.

Program „SUS” stał się inspiracją do podjęcia w 2002 roku masowej akcji „Szkoła z Klasą”, prowadzonej przez Centrum Edukacji Obywatelskiej we współpracy z „Gazetą Wyborczą”. Ukończyło ją ponad 5 tysięcy szkół z całej Polski. Akcja miała swoją kontynuację w postaci następujących przedsięwzięć: „Nauczyciel z Klasą”, „Uczeń z Klasą” oraz „Szkoła Myślenia” (zainicjowana w 2008 roku). Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności była partnerem w tych przedsięwzięciach.

Dotacja PAFW wyniosła 3.676.347 USD, w tym 1.476.152 USD w 2008 roku.

Realizator programu: Centrum Edukacji Obywatelskiej

Wolontariat Studencki

Program ma na celu wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży mieszkającej na wsi i w małych miastach. W ramach programu grupy studentów-wolontariuszy (od dwóch do pięciu osób) realizują przygotowane przez siebie projekty edukacyjne rozwijające wiedzę, umiejętności i zainteresowania uczniów biorących udział w projektach. Są one prowadzone w czasie wolnym od zajęć, zarówno w trakcie roku szkolnego, jak i w wakacje. Dotyczą konkretnej dziedziny nauki, przedmiotu lub wybranego obszaru aktywności: mogą to być zajęcia plastyczne, artystyczne, sportowe, informatyczne, teatralne, lingwistyczne itd.

Program promuje postawy aktywne nie tylko wśród uczniów, ale także studentów, u których kształtuje poczucie społecznej odpowiedzialności i solidarności, umożliwiając im jednocześnie realizację własnych pasji i zainteresowań w atrakcyjnej formule.

W dotychczasowych edycjach programu od 2003 roku w całej Polsce przeprowadzono około 6000 projektów edukacyjnych w ponad 1200 szkołach, z udziałem 5500 studentów-wolontariuszy. W minionym roku zrealizowano 2533 projekty, w których wzięło udział blisko 37 tysięcy uczniów. Program wsparli dwaj byli premierzy: prof. Jerzy Buzek i prof. Marek Belka, którzy jako wolontariusze w okresie wakacji prowadzi-

li zajęcia dla młodzieży szkolnej w kilku gminach wiejskich.

W ramach programu powstaje sieć partnerów instytucjonalnych (szkoły wyższe, samorządy, media) – obecnie należy do niej prawie 40 instytucji, wśród nich m.in. Fundacja PGNiG im. Ignacego Łukasiewicza, Fundacja Orange (dawniej Fundacja Grupy TP), Narodowy Bank Polski i Uniwersytet Jagielloński.

Dotacja PAFW wyniosła 2.066.762 USD, w tym 747.110 USD w 2008 roku.

Realizator programu: Polskie Stowarzyszenie Pedagogów i Animatorów „Klanza”

Dla Dzieci

Zainicjowany w 2005 roku program ma na celu tworzenie warunków dla wyrównywania szans edukacyjnych dzieci z terenów wiejskich i małych miast poprzez tworzenie jak najlepszego środowiska rozwojowego oraz podnoszenie jakości edukacji elementarnej.

W ramach pilotażowej edycji, w latach 2005-2006, 7 gmin wiejskich przy pomocy ekspertów realizowało „Lokalne programy podnoszenia jakości edukacji elementarnej”. Ponadto powstałe w tych gminach partnerstwa z udziałem organizacji pozarządowych i władz samorządowych otrzymały dotacje na 10 projektów zakładających wdrożenie wybranych elementów wypracowanej strategii edukacji elementarnej, takich jak: organizacja zajęć dodatkowych dla dzieci, założenie ośrodków opieki dziennej czy prowadzenie zajęć logopedycznych. Łącznie tego typu działaniami objęto ponad 1500 dzieci oraz około 4000 osób dorosłych, przede wszystkim nauczycieli. Doświadczenia zebrane podczas realizacji pierwszej edycji zostały zaprezentowane w publikacjach: „Małe dzieci w naszej gminie – jak podnieść jakość nauczania na poziomie podstawowym” oraz „Dobre praktyki”.

Kolejnym komponentem programu było stworzenie bazy danych organizacji pozarządowych wspierających edukację elementarną, która jest dostępna na stronie internetowej programu: www.dladzieci.org.pl (baza zawiera informacje na temat 500 organizacji). Efektem programu było także przygotowanie „Raportu o sytuacji małych dzieci w Polsce” – jednego z pierwszych tego typu opracowań w kraju.

W rozpoczętej w 2007 roku II edycji programu 24 organizacje pozarządowe uczestniczyły w szkoleniach z zakresu nowoczesnych metod pracy z małymi dziećmi oraz prowadzenia tego rodzaju działań w środowiskach lokalnych. Równolegle trwała współpraca z 22 gminami, w których, dzięki współpracy władz samorządowych i lokalnych organizacji pozarządowych, podejmowane są działania na rzecz poprawy jakości wczesnej edukacji. 15 z nich dołączyło do programu w II edycji – wzięły udział w szkoleniu poświęconym tworzeniu gminnej strategii edukacji elementarnej. Obecnie 17 gmin (w tym 7 z I edycji oraz 10 uczestniczących w II edycji) wdraża taką strategię w swoich społecznościach lokalnych.

Ponadto w zamkniętym konkursie grantowym 17 organizacji pozarządowych uzyskało w 2008 roku dotacje na wprowadzenie w życie wybranych elementów strategii rozwoju edukacji elementarnej.

W ramach programu odbywają się również ogólnopolskie fora edukacyjne, lokalne konferencje i seminaria poświęcone wczesnej edukacji z udziałem ekspertów z Polski i zagranicy. Ważnym efektem programu jest ukonstytuowanie się Partnerstwa na rzecz Edukacji Małych Dzieci, w skład którego weszło dotychczas 36 organizacji pozarządowych. To platforma współpracy, która ma promować wiedzę o potrzebach rozwojowych małych dzieci, znaczeniu wczesnej edukacji, a także przykłady dobrych praktyk.

Nowym elementem programu jest utworzenie na stronie www.dladzieci.org.pl punktu konsultacyjnego dla organizacji pozarządowych i samorządów gminnych. Jego zadaniem jest pomoc merytoryczna i techniczna przy sporządzaniu wniosków o dofinansowanie różnych działań związanych ze wspieraniem rozwoju i edukacją najmłodszych. Wykorzystując doświadczenia i narzędzia zdobyte w programie „Dla Dzieci”, 12 gmin objętych programem uzyskało dofinansowanie m.in. z funduszy Unii Europejskiej w kwocie blisko 8,5 mln zł na wdrożenie lokalnych strategii edukacji elementarnej.

Dotacja PAFW wyniosła 572.277 USD, w tym 206.057 USD w 2008 roku.

Realizator programu: Fundacja Rozwoju Dzieci im. J. A. Komeńskiego

Uniwersytety Trzeciego Wieku (UTW)

Celem rozpoczętego w 2005 roku programu jest wspieranie edukacji seniorów oraz ich społeczna aktywizacja. Cel ten jest realizowany między innymi poprzez wsparcie Uniwersytetów Trzeciego Wieku, a także innych organizacji działających na rzecz osób starszych. Program przebiega na dwóch płaszczyznach – poprzez konkurs grantowy oraz platformę współpracy i wymiany doświadczeń między Uniwersytetami Trzeciego Wieku. Przedstawiciele UTW mają możliwość wymiany doświadczeń podczas ogólnopolskich konferencji organizowanych rokrocznie w ramach programu. Dotychczas takie spotkania odbyły się w Krakowie, Bydgoszczy, Słupsku, Płocku oraz w Warszawie.

W trzech pierwszych edycjach programu, w latach 2005–2007, w ramach konkursów grantowych sfinansowanych zostało 131 projektów realizowanych przez UTW w całej Polsce. W pierwszej edycji były to projekty podnoszące jakość oferty edukacyjnej, w tym zajęcia z komputerem i Internetem, a także służące dotarciu z ofertą UTW do szerszego grona seniorów. Priorytety konkursu grantowego prowadzonego w drugiej i trzeciej edycji uległy rozszerzeniu, tak aby dodatkowo stymulować zaangażowanie osób starszych w działania na rzecz ich lokalnych społeczności, zwłaszcza w formie wolontariatu.

Od 2008 roku konkurs grantowy realizowany jest

w szerszej formule, wykraczającej poza Uniwersytety Trzeciego Wieku; jego adresatami są aktywni seniorzy – osoby powyżej 55. roku życia – prowadzący działalność społeczną w ramach różnych organizacji i instytucji. W konkursie grantowym „Seniorzy w akcji” sfinansowano dotychczas 30 projektów międzypokoleniowych oraz mobilizujących seniorów do działania na rzecz lokalnych społeczności; duża część tych inicjatyw jest związana z działalnością UTW.

Dotacja PAFW wyniosła 1.329.510 USD, w tym 503.795 USD w 2008 roku.

Realizatorzy programu: Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „ę” (Konkurs „Seniorzy w akcji”), Fundacja dla Uniwersytetu Jagiellońskiego

Przedsiębiorczość w Szkole

Celem programu jest wspieranie inicjatyw zmierzających do stymulowania i rozwijania ducha przedsiębiorczości wśród uczniów gimnazjów i szkół średnich, przede wszystkim na wsiach i w małych miastach.

Główny komponent programu to „Przedsiębiorczość

w Gimnazjum” – inicjatywa realizowana wspólnie z Fundacją Młodzieżowej Przedsiębiorczości, wspierająca działania nauczycieli na rzecz kształtowania wśród uczniów postaw kreatywnych i przedsiębiorczych oraz nauczania ich efektywnej pracy w grupie. Program zachęca młodzież do zwracania uwagi na potrzeby innych, zwłaszcza w środowisku lokal-

nym, kształtuje odpowiedzialność za podejmowane decyzje, motywuje uczniów do rozwijania własnych zainteresowań, uczy planowania i organizacji pracy. Nauczyciel jest partnerem, nie podejmuje decyzji za ucznia, ale pomaga mu analizować sytuację i wyciągać wnioski.

Na potrzeby programu stworzono internetowy system dystrybucji materiałów edukacyjnych, dostępny na stronie www.junior.org.pl. Korzysta z niego ponad 1700 nauczycieli z blisko 1000 szkół z całej Polski. Prowadzone są także szkolenia dla nauczycieli oraz warsztaty promujące program dla dyrektorów szkół i rad pedagogicznych. Wydana została płyta CD, na której znajdują się publikacje i prezentacje przydatne w pracy z uczniami, jak również dodatkowe materiały metodyczne.

Uczestnicy programu mogą brać udział w Ogólnopolskim Konkursie na Najlepsze Przedsięwzięcia Uczniowskie „IDEA”. Jego celem jest zachęcenie młodzieży do podejmowania pożytecznych inicjatyw w środowisku szkolnym i społeczności lokalnej, a także umożliwienie uczniom z różnych stron Polski wzajemnej prezentacji swoich osiągnięć oraz wymia-

ny wiedzy i doświadczeń. Do udziału w ogólnopolskim finale (w czerwcu 2009 roku) zaproszonych zostało 16 reprezentacji uczniowskich.

Drugi komponent programu to wsparcie ogólnopolskiej Olimpiady Przedsiębiorczości, realizowanej przez Fundację Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych. W styczniu 2009 roku ogłoszono wyniki eliminacji szkolnych IV edycji Olimpiady – do etapu okręgowego zakwalifikowało się 1508 zawodników. Zawody okręgowe zaplanowano w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie, na Uniwersytetach Ekonomicznych: w Krakowie, Poznaniu i we Wrocławiu oraz w Akademii Ekonomicznej w Katowicach. Finał z udziałem najlepszych olimpijczyków co roku odbywa się w kwietniu w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie. Laureaci otrzymują indeksy uczelni organizujących zawody oraz laptopy, palmtopy i aparaty cyfrowe. Nagrody czekają również na opiekunów merytorycznych.

Dotacja PAFW wyniosła 672.475 USD, w tym 244.523 USD w 2008 roku.

Realizator programu: Fundacja Młodzieżowej Przedsiębiorczości

Stypendia Pomostowe

Program zainicjowano w 2002 roku w odpowiedzi na istotny problem społeczny, jakim jest wyraźna dysproporcja w dostępie do studiów między młodzieżą mieszkającą na wsi i w miastach. Program ułatwia uzdolnionym uczniom z małych miast i wsi, szczególnie z terenów popegeerowskich, podjęcie decyzji o kontynuacji nauki na wyższych uczelniach, poprzez stworzenie możliwości uzyskania stypendium na pierwszy rok studiów. Na kolejnych latach studiów pomoc stypendialna oferowana jest wyróżniającym się w nauce osobom w ramach konkursu „Prymus”, programu stypendiów korporacyjnych, projektu „Studiuju za Granicą” oraz poprzez stypendia doktoranckie, przyznane po raz pierwszy w roku

akademickim 2008/09. W ramach obecnej, VII edycji (2008/09), w sumie przyznano 1464 stypendia, w tym 926 stypendiów na I rok studiów.

„Stypendia Pomostowe” są wspólnym przedsięwzięciem PAFW, Narodowego Banku Polskiego, Fundacji PZU, Fundacji BRE Banku, Fundacji BGK im. Jana Kantego Steczkowskiego, Agencji Nieruchomości Rolnych, Fundacji Orange (d. Fundacja Grupy TP), Fundacji Wspomagania Wsi, Akademii Szkoleń i Kompetencji, a także koalicji lokalnych organizacji pozarządowych współpracujących z Fundacją im. Stefana Batorego i Akademią Rozwoju Filantropii w Polsce oraz pozyskanych do programu

w ramach akcji „Dyplom z Marzeń”. Na realizację dotychczasowych edycji fundatorzy przekazali łącznie blisko 42 mln zł, w tym PAFW ponad 24 mln zł.

Od 2006 roku akcję „Dyplom z Marzeń” prowadzi, w ramach programu PAFW, Fundacja Edukacyjna Przedsiębiorczości, Fundacja Wspomagania Wsi i dziennik „Rzeczpospolita”. Jej celem jest zachęcenie i wsparcie nowych lokalnych organizacji pozarządowych do podejmowania inicjatyw stypendialnych zgodnych z ideą programu („pomost” między szkołą średnią a wyższą). W rezultacie ponad 80 nowych organizacji zaangażowało się w pomoc dla 440 stypendystów. Podjęto także inicjatywę organizowania staży zagranicznych dla najlepszych uczestników programu „Stypendiów Pomostowych”. Do udziału w niej zaproszone zostały firmy członkowskie Amerykańskiej Izby Handlowej, gotowe przyjmując na staż stypendystów programu.

W badaniach ankietowych ponad połowa „stypendystów pomostowych” oceniła, że bez perspektywy uzyskania finansowej pomocy nie podjęłaby decyzji o studiowaniu. Jedna trzecia stypendystów na pierwszym roku osiąga średnią co najmniej 4.0. Blisko 90 procent z nich utrzymuje wysoką średnią

także na II roku. Ponad 90 procent kontynuuje studia po I roku.

Od początku programu przyznano łącznie ponad 10 tysięcy stypendiów. Stypendium na I rok (na dziennych studiach magisterskich) otrzymało dotychczas 8420 absolwentów szkół średnich. Ponadto, w sześciu edycjach konkursu „Prymus” ponad 1700 laureatom przyznano stypendia na II rok studiów. Ufundowano również blisko 300 stypendiów korporacyjnych oraz 78 stypendiów w ramach inicjatywy „Studiuj za Granicą”. Po raz pierwszy przyznano 10 stypendiów doktoranckich.

Kolejny segment programu to stypendia naukowe adresowane do wyróżniającej się w nauce młodzieży z małych miast i wsi, studiującej na kierunkach ekonomicznych wyższych uczelni niepaństwowych oraz w prywatnych szkołach biznesu. W 2008 roku przyznano 389 takich stypendiów.

Dotacja PAFW wyniosła 9.021.905 USD, w tym 1.633.592 USD w 2008 roku.

Realizator programu: Fundacja Edukacyjna Przedsiębiorczości

Działaj Lokalnie

Celem realizowanego od 2000 roku programu jest wspieranie inicjatyw obywatelskich, które służą rozwiązywaniu lokalnych problemów i pobudzaniu aspiracji rozwojowych wśród społeczności wiejskich i w małych miastach. Poprzez dotacje przyznawane w otwartych konkursach grantowych oferowana jest pomoc w budowaniu aktywnych społeczności lokalnych, których członkowie sami definiują własne potrzeby i podejmują wspólne działania. Każda społeczność to inni ludzie, inne zasoby, potrzeby, tradycje i doświadczenia, dlatego „Działaj Lokalnie” wspiera przedsięwzięcia o zróżnicowanym charakterze. Każda społeczność wybiera własną metodę osiągnięcia swoich celów.

W trzech pierwszych edycjach „Działaj Lokalnie”, w ogólnopolskich konkursach grantowych wsparło 357 projektów przy zaangażowaniu ponad 1 mln USD ze środków PAFW. W IV edycji programu, w latach 2005–2006, dofinansowano 99 projektów w konkursach ogólnopolskich, a 519 dotacji przyznano za pośrednictwem Lokalnych Organizacji Grantowych (LOG), które ogłaszały lokalne konkursy na obszarze od kilku gmin do kilku powiatów.

Zakończona w 2008 roku V edycja prowadzona była równolegle na dwóch ścieżkach: pierwsza to zdecentralizowane konkursy grantowe realizowane przez 45 Lokalnych Organizacji Grantowych, a druga to ogólnopolski konkurs grantowy inicjujący tworzenie lokalnych koalicji. W tym drugim dotacje otrzymało 10 grup inicjatywnych z małych miejscowości, złożonych z co najmniej jednej organizacji pozarządowej oraz przedstawicieli samorządu lokalnego i sektora biznesu. Ich zadaniem było zbudowanie lokalnej koalicji, przeprowadzenie kampanii fundraisingowej i dokonanie diagnozy potrzeb, a następnie zrealizowanie 6-miesięcznego projektu aktywizującego społeczność lokalną. W ramach zdecentralizowanych konkursów dotacje otrzymało 1028 organizacji. Wkład LOG-ów wyniósł ponad 300 000 USD, a wkład własny beneficjentów – ponad 1,5 mln USD.

Zdecentralizowany sposób przyznawania grantów został oceniony jako efektywny. Koncentracja 8–10 projektów na niewielkim obszarze przyczynia się do silniejszej aktywizacji obywateli i wspiera budowanie lokalnego kapitału społecznego. Wśród dofinansowanych znalazły się zarówno projekty kulturalno-edukacyjne, jak i dotyczące rozwoju turystyki, przedsiębiorczości, aktywizacji zawodowej, usług społecznych dla osób starszych i niepełnosprawnych, przeciwdziałania patologiom wśród dzieci i młodzieży, poprawy bezpieczeństwa publicznego, odtwarzania dziedzictwa kulturowego, a także ochrony przyrody. Ich wspólnym mianownikiem jest lokalna aktywność, dzięki której mieszkańcy nabywają nowe umiejętności, uczą się lepiej samoorganizować i reagować na nowe problemy.

W ramach szóstej edycji programu, realizowanej w 2008 roku, dofinansowanych zostało 645 projektów (spośród 1136 złożonych), a ich tematyka dotyczyła głównie wzmocnienia współpracy i aktywności lokalnej społeczności, tworzenia nowych możliwości rozwoju osobistego i spędzania wolnego czasu, a także wspierania atrakcyjności regionu. Projekty angażują licznych wolontariuszy. Wśród beneficjentów są organizacje pozarządowe, lokalne instytucje publiczne (szkoły, domy kultury, biblioteki, kluby sportowe) oraz grupy nieformalne.

W minionym roku PAFW po raz kolejny wsparła również konkurs o tytuł „Dobroczyńcy Roku”, bę-

dący najbardziej rozpoznawalną w Polsce inicjatywą propagującą społeczną odpowiedzialność biznesu. PAFW objęła patronat nad kategorią „Lokalny wymiar społecznego zaangażowania firmy”, promującą aktywność społeczną firm tam, gdzie działają Lokalne Organizacje Grantowe.

Dotacja PAFW wyniosła 5.398.837 USD, w tym 1.136.848 USD w 2008 roku.

Realizator programu: Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce

Wspieranie Organizacji Pozarządowych: TWI/FIM@NGO/EURO-NGO+

Program konsoliduje ofertę wsparcia pozagruntowego PAFW dla podmiotów trzeciego sektora oraz inicjatyw obywatelskich, która wcześniej realizowana była poprzez trzy odrębne programy: „TWI” – Towarzystwo Wzajemnej Informacji (System Informacyjny dla i o Organizacjach Pozarządowych); „FIM@NGO” – Zarządzanie Finansami w Organizacjach Pozarządowych oraz „EURO-NGO” – Jak Pozyskiwać Środki UE.

Celem skonsolidowanego programu jest zapewnianie organizacjom pozarządowym i liderom społecznym w Polsce, szczególnie z małych miast i wsi, wsparcia instytucjonalnego poprzez dostęp do informacji, poradnictwa i szkoleń. Idzie o poprawę warunków funkcjonowania organizacji i podniesienie jakości zarządzania nimi, a przez to o bardziej efektywne działanie i skuteczną realizację projektów społecznych.

Program składa się z trzech równoległych ścieżek. Pierwsza z nich – „Towarzystwo Wzajemnej Informacji” (TWI) – ma na celu dalsze rozszerzanie podstawowych zasobów systemu informacji dla organizacji pozarządowych, takich jak: Portal Organizacji Pozarządowych „ngo.pl”, Informatorium z Infolinią 0-801-646-719, badania i publikacje, bezpłatne broszury „Warto Wiedzieć Więcej – 3W*”, dwumiesięcznik „gazeta.ngo.pl”. Został także dofinansowany kwartalnik „Trzeci Sektor” wydawany przez Instytut Spraw Publicznych.

Druga ścieżka – „FIM@NGO” – to szkolenia, poradnictwo i publikacje dla osób odpowiedzialnych za zarządzanie finansami w organizacjach pozarządowych, w większości z małych miejscowości.

Z kolei poprzez ścieżkę „EURO-NGO+” prowadzone były działania informacyjne oraz wsparcie eksperckie dla organizacji pozarządowych, mające na celu zwiększenie przez te organizacje absorpcji środków Unii Europejskiej. Były one kontynuacją programu PAFW „EURO-NGO”, realizowanego w latach 2003–2006 przez sieć SPLOT oraz Stowarzyszenie na rzecz Forum Inicjatyw Pozarządowych. Efektem programu było stworzenie ogólnodostępnego systemu informowania i doradztwa w zakresie zasad i mechanizmów funkcjonowania funduszy unijnych, obsługiwane przez przeszkolonych Specjalistów „EURO-NGO”.

Ponadto, w ramach programu, w 2008 roku współfinansowane było V Ogólnopolskie Forum Inicjatyw Pozarządowych.

Dotacje PAFW wyniosły:

- **ścieżka „TWI”:** 1.569.080 USD, w tym 320.075 USD w 2008 roku
- **ścieżka „FIM@NGO”:** 643.073 USD, w tym 166.500 USD w 2008 roku
- **ścieżka „EURO-NGO+”:** 1.294.365 USD, w tym 137.213 USD w 2008 roku.

Realizatorzy programu:

- **ścieżka „TWI”:** Stowarzyszenie Klon/Jawor
- **ścieżka „FIM@NGO”:** Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego
- **ścieżka „EURO-NGO+”:** Stowarzyszenie Klon/Jawor, Federacja Organizacji Pozarządowych Centrum Szpitalna, Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych

Liderzy PAFW

Celem programu, realizowanego z zaangażowaniem Stowarzyszenia Szkoła Liderów, jest wsparcie rozwoju umiejętności i kwalifikacji osób podejmujących działania na rzecz swoich społeczności, głównie poprzez wykorzystanie nowatorskiej w trzecim sektorze metody tutoringingu, polegającej na stałej współpracy lokalnego lidera z doświadczonym tutorem. Program jest skierowany do aktywnych uczestników lokalnych projektów finansowanych w ramach różnych programów Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności, a zwłaszcza: „Działaj Lokalnie”, „Równać Szanse”, „English Teaching”, „Przemiany w Regionie (RITA)”, „Wieś Aktywna: budowanie społeczeństwa informacyjnego (e-VITA)”, „Dla Dzieci” oraz „Obywatel i Prawo”.

Liderzy mają również możliwość uzyskania małych dotacji w ramach Funduszu Rozwojowego na własne projekty oraz odbycia staży edukacyjnych w doświadczonych organizacjach pozarządowych, a także na wsparcie ekspertów z różnych dziedzin. W 2008 roku przyznano 32 małe granty na projekty służące podnoszeniu kompetencji liderek.

Zasadniczą część programu to cykl szkoleń dostosowany do potrzeb oraz priorytetów ich uczestników, który uwzględnia następujące zagadnienia: budowanie zespołu, zarządzanie projektem, kierowanie organizacją, planowanie strategiczne, komunikacja interpersonalna, angażowanie otoczenia i budowanie partnerstwa lokalnego. Nabyte podczas udziału w programie umiejętności mają pomóc jego uczestnikom w realizacji podejmowanych lub wspieranych przez nich przedsięwzięć społecznych.

Work in Poland

Przedsięwzięcie wyrasta z doświadczeń programu „Bezrobocie – co robić”, realizowanego w latach 2001–2006. Jego celem jest wzmocnienie kompetencji i sprawności organizacji pozarządowych w zakresie świadczenia usług dla rynku pracy.

Nowością jest inicjatywa „Alumni”, w której absolwenci programu „Liderzy PAFW” wymieniają się doświadczeniem i wiedzą z działań na rzecz swoich społeczności lokalnych, co powinno wpływać na efektywność podejmowanych przez nich kolejnych przedsięwzięć. W minionym roku, po raz pierwszy, grupa liderów i ich tutorów miała możliwość wyjazdu do USA, gdzie odbyła spotkania z władzami lokalnych społeczności oraz poznała w praktyce działalność lokalnych organizacji pozarządowych.

Efekty dotychczasowych czterech edycji programu to podniesienie kwalifikacji 240 liderów lokalnych z całej Polski i powstanie ich aktywnej ogólnopolskiej sieci, a także wykształcenie grupy 41 specjalistów w zakresie stosowania metody tutoringingu.

Dotacja PAFW wyniosła 1.245.127 USD, w tym 445.822 USD w 2008 roku.

Realizator programu: Stowarzyszenie Szkoła Liderów

staniem nowoczesnych technologii informacyjnych.

W ramach pierwszego segmentu programu zespół ekspertów przygotował trzy raporty. Pierwszy z nich – „Współczesne procesy migracyjne w Polsce a aktywność organizacji pozarządowych w obszarach powiązanych z rynkiem pracy” – jest efektem działań zespołu badawczego oraz warsztatów eksperckich dotyczących problematyki polskiego rynku pracy w związku z migracją zarobkową oraz roli i możliwości NGO w tym kontekście. Drugi – „Nowe technologie w organizacjach pozarządowych” – jest diagnozą potrzeb i możliwości NGO działających na rynku pracy, oceną ich potencjału oraz kompetencji, szczególnie w zakresie wykorzystywania nowoczesnych technologii informacyjnych (ICT). Ponadto opracowano 4 studia przypadków zawierające przykłady metod i narzędzi wykorzystujących ICT w działaniach na rynku pracy, z uwzględnieniem doświadczeń zagranicznych.

Realizacja programu obejmuje także działania informacyjne (portal www.bezrobocie.org.pl) i edukacyjne (seminaria, szkolenia) skierowane do organizacji pozarządowych działających na rzecz osób bezrobotnych oraz ich samorządo-

wych partnerów. W efekcie tych działań blisko 500 osób wzięło udział w 10 seminariach poświęconych uwarunkowaniom rynku pracy w kontekście migracji, wykorzystaniu nowoczesnych technologii, a także roli organizacji pozarządowych oraz możliwości współpracy z samorządem i biznesem. Pięć organizacji (spośród trzydziestu uczestniczących w szkoleniach), które przygotowały najlepsze projekty, otrzymało dofinansowanie w ramach konkursu grantowego na projekty poświęcone tematyce migracji i wykorzystujące nowoczesne technologie informatyczne z uwzględnieniem potrzeb lokalnego rynku pracy. Ponadto 10 innych organizacji otrzymało wsparcie doradcze.

Efektom bieżącej edycji jest również uruchomienie na portalu „Bezrobocie.org.pl” działu „Migracje zarobkowe”, gdzie znalazły się materiały zebrane i opracowane w ramach programu „Work in Poland”.

Dotacja PAFW wyniosła 640.031 USD, w tym 451.336 USD w 2008 roku.

Realizator programu: Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych

Wieś Aktywna: budowa społeczeństwa informacyjnego (e-VITA)

Przedsięwzięcie wyrasta z doświadczeń programu „Wieś Aktywna (VITA)”, realizowanego w latach 2001–2003. Jego celem jest promocja wykorzystania technologii informacyjnych w rozwoju lokalnym. Program jest adresowany do społeczności wsi i małych miast – w szczególności do samorządów lokalnych, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych i młodzieży.

Program pilotażowy „e-VITA” realizowany był w latach 2004–2005 w sześciu gminach wybranych w drodze konkursu: w Białogardzie, Cekcynie, Małym Płocku, Reczu, Stoszowicach, Zelowie. W gminach tych zaplanowano i zbudowano infrastrukturę teleinformatyczną w 41 instytucjach samorządu lokalnego, którym zapewniono szerokopasmowy, publiczny dostęp do Internetu (m.in. w szkołach, bibliotekach, urzędach gmin i gminnych centrach informacji).

Oferta programu zawierała także szkolenia, doradztwo oraz granty na realizację lokalnych projektów wykorzystania ICT. Jego uczestnicy zwiększyli swoje umiejętności wykorzystania komputerów i Internetu w poszukiwaniu pracy, rozwoju przedsiębiorstw oraz w realizacji różnych projektów społecznych. Samorządy uzyskały wiedzę niezbędną

przy opracowywaniu projektów finansowanych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Realizacja pilotażowej edycji programu pozwoliła opracować i zweryfikować dostosowaną do polskich realiów metodę informatyzacji („Metoda e-VITA”). Została ona opracowana przez PAFW i Fundację Wspomagania Wsi; zakłada kompleksowe działania prowadzące do wykorzystania technik informacyjnych w rozwoju lokalnych społeczności. Uwzględnia czynniki techniczne, ekonomiczne i społeczne. Może być wdrażana z pomocą krajowych oraz zagranicznych źródeł finansowania, w tym z Unii Europejskiej. Pozwala aktywizować lokalne społeczności wokół rozwiązywania własnych problemów, zaspokajania potrzeb i podejmowania nowych wyzwań z wykorzystaniem technologii informacyjnych.

Realizacja drugiej edycji programu zakończyła się we wrześniu 2008 roku. Na konkurs grantowy dla partnerstw lokalnych składających się z samorządów, organizacji pozarządowych i innych instytucji złożyło wnioski 66 partnerstw, a 13 z nich zaproszono do programu (8 nowych i 5 uczestniczących w działaniach pilotażowych). W efekcie powstało 11 gminnych, niekomercyjnych sieci komputerowych, dzięki którym dostęp do Internetu uzyskali mieszkańcy 60 wsi. W 11 miejscowościach powstały publiczne punkty dostępu do Internetu. 1360 mieszkańców z 12 gmin zdobyło wiedzę dotyczącą korzystania z komputera i Internetu. 500 osób uczestniczyło w szkoleniach z zakresu tworzenia projektów

internetowych. Zrealizowano szereg inicjatyw z wykorzystaniem Internetu, m.in. gminne strony społeczne i edukacyjne. Opracowano również strategie informatyzacji dla 13 gmin.

W grudniu 2008 roku rozpoczęła się realizacja trzeciej edycji programu. Jej nadrzędnym celem jest wsparcie ponadgminnych partnerstw w efektywnym wykorzystywaniu funduszy europejskich przeznaczonych na budowę sieci dostępu do Internetu na terenach wiejskich. Równocześnie kontynuowane są działania edukacyjne pokazujące możliwości Internetu i narzędzi ICT w pobudzeniu społecznej i gospodarczej aktywności mieszkańców małych miast i wsi. Do udziału w trzeciej edycji programu, w wyniku otwartego, ogólnopolskiego naboru, zakwalifikowanych zostało pięć partnerstw, które wykorzystując „Metodę e-VITA”, zrealizują między-gminne projekty budowania społeczeństwa informacyjnego. Wspólne przedsięwzięcia obejmą – oprócz budowy infrastruktury – szkolenia dla pracowników gminnych instytucji oraz mieszkańców w zakresie wykorzystania technologii informacyjnych, a także rozwój usług i zasobów dostępnych dla mieszkańców.

Dotacja PAFW wyniosła 1.300.134 USD, w tym 92.500 USD w 2008 roku.

**Realizator programu i partner współfinansujący:
Fundacja Wspomagania Wsi**

Konkurs „Pro Publico Bono”

Konkurs na Najlepszą Inicjatywę Obywatelską „Pro Publico Bono” został zainicjowany w 1999 roku przez Premiera Jerzego Buzka. Od 2000 roku Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności jest fundatorem nagród konkursowych.

Celem Konkursu, organizowanego pod auspicjami Rzecznika Praw Obywatelskich, jest wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego poprzez coroczne wylanianie i promocję najbardziej wartościowych działań organizacji pozarządowych w skali kraju, regionu,

a zwłaszcza lokalnej społeczności, w zakresie edukacji, kultury i dziedzictwa narodowego, ochrony zdrowia, pomocy społecznej i charytatywnej, rozwoju środowiska i regionu, a także dyplomacji społecznej i integracji europejskiej. W Kapitułę Konkursu, której przewodniczy prof. Andrzej Zoll, zasiadają znane osobistości oraz laureaci głównych nagród poprzedniej edycji. Pierwszym honorowym przewodniczącym Kapituły był Jan Nowak-Jeziorański.

Kapituła przy ocenie zgłaszanej inicjatywy bierze pod uwagę jej społeczne znaczenie, innowacyjność, wpływ na rozwój i konkurencyjność miejscowości, efektywność oraz przejrzystość wykorzystania środków społecznych. Ponadto Kapituła uwzględnia stabilność instytucjonalną danej organizacji, przestrzeganie etycznych metod w działaniu, a także jakość współpracy z administracją publiczną oraz innymi instytucjami. Wyróżnione organizacje otrzymują nagrody pieniężne, które najczęściej służą kontynuacji podejmowanych przedsięwzięć.

W 2008 roku, w ramach X edycji konkursu, Kapituła nagrodziła 13 organizacji. Uroczystość wręczenia nagród odbyła się 11 listopada w Krakowie. Nagrodę

główną otrzymała Nidzicka Fundacja Rozwoju „NIDA” za całokształt działalności urzeczywistniającej ideał samorządności we wspólnocie lokalnej, a w szczególności za utworzenie „Garncarskiej Wioski” – pierwszego na terenie powiatu nidzickiego przedsiębiorstwa społecznego, które działa we wsi Kamionka. Przedsięwzięcie jest przykładem udanego wykorzystania funduszy UE.

Nagrody honorowe przyznano Fundacji Ośrodka „Karta” z Warszawy i Fundacji „Pogranicze” z Sejna. Wśród laureatów znalazły się m.in. Fundacja na rzecz Międzynarodowego Domu Spotkań Młodzieży w Oświęcimiu oraz Stowarzyszenie Oświatowe Wsi Kwiatonowice z powiatu gorlickiego.

Honorowy patronat nad konkursem objął Kardynał Stanisław Dziwisz. W ramach programu PAFW była także partnerem II i III Kongresu Obywatelskiego.

Dotacja PAFW wyniosła 1.680.157 USD, w tym 294.815 USD w 2008 roku.

Realizator programu: Fundacja Konkurs „Pro Publico Bono”

Program Rozwoju Bibliotek

Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności jest partnerem Fundacji Billa i Melindy Gates w przedsięwzięciu, które ma ułatwić polskim bibliotekom publicznym dostęp do komputerów, Internetu i szkoleń. Program jest realizowany w ramach szerszej inicjatywy „Global Libraries”; w wybranych krajach Fundacja Gatesów tworzy partnerstwa w celu zapewnienia obywatelom bezpłatnego dostępu do technologii informacyjnych i komunikacyjnych poprzez sieć bibliotek publicznych. Program jest realizowany przez utworzoną w 2008 roku przez PAFW Fundację Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego (FRSI).

Program Rozwoju Bibliotek jest skierowany w Polsce

do bibliotek wraz z ich filiami w gminach wiejskich, wiejsko-miejskich oraz w miastach do 20 tysięcy mieszkańców. Jego głównym celem jest pomoc bi-

bliotekom w przeobrażaniu się w nowoczesne, wielofunkcyjne centra informacyjne, kulturalne i edukacyjne, animujące także aktywność obywatelską. W szczególności chodzi o umożliwienie różnym grupom społecznym spełniania ich potrzeb i aspiracji poprzez upowszechnianie nowoczesnych narzędzi zdobywania wiedzy i informacji. Dzięki wsparciu, jakie otrzyma blisko 3350 placówek bibliotecznych z ponad tysiąca gmin, dziesiątki tysięcy mieszkańców wsi i małych miast uzyskają dostęp do nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych, a tym samym będą mieć szansę na poprawę jakości swojego życia. Istotną częścią Programu Rozwoju Bibliotek będzie wzmacnianie kompetencji i prestiżu zawodowego bibliotekarzy, m.in. poprzez zakrojone na szeroką skalę szkolenia.

W 2008 roku realizowana była faza planistyczna, mająca na celu opracowanie szczegółowego planu pomocy polskim bibliotekom w zapewnieniu im sprzętu komputerowego i oprogramowania, a także szkoleń dla bibliotekarzy i użytkowników bibliotek. M.in. w kilkudziesięciu gminach przeprowadzono badania, aby dogłębnie rozpoznać sytuację bibliotek i bibliotekarzy, a także potrzeby lokalnych społeczności. Przeanalizowano również dostępną infrastrukturę teleinformatyczną.

Program Rozwoju Bibliotek jest realizowany we współpracy z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa

Narodowego, które równolegle prowadzi długofalowy program „Biblioteka+” – jego realizatorem jest Instytut Książki. Cele obydwu przedsięwzięć są zbieżne, a podpisane w czerwcu 2008 roku Porozumienie o Współpracy między Ministerstwem a Polsko-Amerykańską Fundacją Wolności zakłada, iż obydwa programy będą kształtowane w taki sposób, aby mogły się one wzajemnie wzmacniać i uzupełniać.

Program Rozwoju Bibliotek wspierają m.in.: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Urząd Komunikacji Elektronicznej, Biblioteka Narodowa, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Związek Gmin Wiejskich, marszałkowie i wojewodowie, Grupa Onet.pl. Firma Microsoft przekaze bezpłatnie bibliotekom oprogramowanie o łącznej wartości blisko 5 mln USD. Dzięki temu 1900 placówek otrzyma 2050 pakietów oprogramowania.

Zaplanowany na pięć lat Program Rozwoju Bibliotek będzie głównie finansowany z grantu w wysokości 28 mln USD, przekazanego Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności przez Fundację Billa i Melindy Gates.

Fundacja Billa i Melindy Gates przeznaczyła 1.655.961 USD, a dotacja PAFW wyniosła 156.740 USD na fazę planistyczną realizowaną w 2008 roku.

Realizator programu: Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego (FRSI)

Obywatel i Prawo

Celem programu, rozpoczętego w 2002 roku, jest wspomaganie rozwoju różnych społecznych form poradnictwa obywatelskiego i prawnego, poprzez wspieranie organizacji pozarządowych udzielających bezpłatnych, specjalistycznych informacji prawnych i porad, a także aktywizację obywateli w korzystaniu ze swoich praw w sferze publicznej. Program przede wszystkim zapewnia pomoc osobom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej i życiowej, jednocześnie rozwija debatę publiczną na temat reformy systemu dostępu do pomocy prawnej.

W czterech edycjach programu, poprzez konkursy grantowe, dofinansowano 91 projektów, z czego większość to przedsięwzięcia realizowane przez organizacje pozarządowe z małych miejscowości. Projekty te pozwoliły na udzielenie ponad 120 000 porad prawnych, głównie osobom z grup społecznie marginalizowanych, takich jak: ofiary przemyocy, mniejszości etniczne, rodziny zaginionych, chorzy. Ponadto w ramach projektów tworzone były nowe punkty poradnictwa prawnego i obywatelskiego, wydawane publikacje, organizowane szkolenia i konferencje. Łącznie na realizację konkursów grantowych PAFW przeznaczyła 1.359.688 USD.

Od drugiej edycji programu jego działaniom patronuje Rada Ekspertów złożona z autorytetów środowisk prawnych. Zadaniem Rady jest wypracowywanie rekomendacji odnośnie rozwiązań ułatwiających obywatelom dostęp do pomocy prawnej. Ponadto Rada zleca projekty pilotażowe podejmujące problemy o charakterze systemowym, np. litygacja strategiczna w zakresie wybranej kwestii związanej z dostępem obywateli do pomocy prawnej, efektywne metody opracowywania i dystrybucji informatorów prawnych dla obywateli, upowszechnienie mediacji cywilnej jako alternatywnego sposobu rozwiązywania sporów,

współpraca organizacji pozarządowych z korporacjami prawniczymi na rzecz zwiększania dostępu najuboższych do pomocy prawnej. Rada daje impuls do debaty publicznej poprzez organizację otwartych seminariów z udziałem przedstawicieli środowisk prawnych i mediów; dyskutowano m.in. problemy ograniczonego dostępu do zawodów prawniczych, ograniczeń w dostępie obywateli do bezpłatnej pomocy prawnej, wyzwania stojące przed wymiarem sprawiedliwości. Efekty działań Rady Ekspertów były upowszechniane wśród pozarządowych organizacji poradniczych, w środowisku prawników oraz wśród decydentów i administracji wymiaru sprawiedliwości. W rezultacie prac Rady powstały m.in. wortal www.mediacjajestemza.pl promujący mediację cywilną oraz Centrum Pro Bono, za pośrednictwem którego organizacje pozarządowe mogą uzyskać bezpłatną pomoc prawną ze strony renomowanych kancelarii prawniczych.

Nowością czwartej edycji programu jest powstanie Forum „Aktywny Obywatel” – niezależnego ciała opiniotwórczego, które zajmuje się badaniami nad barierami ograniczającymi frekwencję wyborczą oraz wypracowaniem i upowszechnianiem rekomendacji na rzecz poprawy aktywności wyborczej obywateli. Forum skupia kilkanaście osób zaangażowanych w inicjatywy zwiększenia partycypacji wyborców, zarówno ekspertów (socjolo-

DZIEWIĄTY ROK DZIAŁALNOŚCI

gów, psychologów, politologów i konstytucjonalistów), jak i liderów organizacji pozarządowych i dziennikarzy. Forum jest także platformą współpracy i wymiany doświadczeń dla instytucji oraz osób działających na rzecz zwiększenia wyborczej partycypacji obywateli w wyborach.

Patronat medialny nad programem sprawowały „Rzeczpospolita” oraz „Gazeta Prawna”.

Dotacja PAFW wyniosła 1.881.113 USD, w tym 544.394 USD w 2008 roku.

Realizator programu: Instytut Spraw Publicznych

Przejrzysta Polska

Akcja „Przejrzysta Polska” stanowiła efekt partnerskiej współpracy Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności, Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej, Fundacji im. Stefana Batorego, „Gazety Wyborczej” i Fundacji Agory, Centrum Edukacji Obywatelskiej oraz Banku Światowego.

Główny cel akcji to poprawa jakości życia publicznego oraz funkcjonowania samorządów, a także pobudzanie aktywności obywatelskiej, w szczególności w małych miastach i wsiach. W akcji uczestniczyły samorządy lokalne, które przy współpracy z lokalną społecznością dobrowolnie zobowiązały się wprowadzić i udoskonalać stosowanie w swoich gminach i powiatach sześciu zasad dobrego rządzenia: przejrzystości, partycypacji społecznej, przewidywalności, fachowości, rozliczalności, braku tolerancji dla korupcji. Do każdej z zasad przypisane były konkretne zadania (w tym zadania obowiązkowe, które najlepiej definiowały daną zasadę), takie jak: opracowanie kodeksu etycznego urzędnika i radnego, stworzenie mapy inicjatyw lokalnych, opracowanie materiału przybliżającego mieszkańcom strategię i budżet gminy, przygotowanie kart usług świadczonych w samorządzie.

Przedsięwzięcie rozpoczęło się w 2004 roku od etapu pilotażowego pod nazwą „Przejrzysta Gmina”. Był to roczny program dla piętnastu gmin i jednego powiatu. W 2005 roku 16 samorządów, które uczestniczyły w fazie pilotażowej, wraz z ekspertami programu pełniło rolę konsultantów dla uczestników akcji masowej „Przejrzysta Polska”, do której zgłosiło się prawie 800 samorządów z całej Polski (w tym wiele dużych miast). 426 z nich wdrożyło zadania obowiązkowe i ukończyło tym samym program, co zostało potwierdzone specjalnym certyfikatem. Z tej grupy 128 samorządów zrealizowało kolejne zadania w ramach kontynuacji akcji w 2006 roku. Samo-

rzędy uczestniczące w akcji mogły korzystać ze wsparcia ekspertów – łącznie w ramach akcji przeszkolono ponad 3000 urzędników. Uczestnicy zrealizowali ponad 4000 zadań, które raportowali na specjalnie stworzonej do celów programu platformie internetowej.

W odpowiedzi na postulaty samorządów wsparcie dla laureatów akcji było kontynuowane w latach 2007 i 2008. Powstało „Forum Przejrzystej Polski” – platforma współpracy skupiająca najbardziej aktywne i zaawansowane we wdrażaniu sześciu zasad samorządy. Uczestnicy Forum dokonali przeglądu wybranych zadań wdrożonych w ramach akcji w 2005 i 2006 roku, w celu oceny ich skuteczności oraz weryfikacji Biuletynów Informacji Publicznych. Podczas dokonywania przeglądu procedur urzędniczy i radni samorządów należących do Forum korzystali z bieżącego wsparcia ekspertów, a także z dodatkowych szkoleń, celem wzmocnienia potencjału organizacyjnego samorządów. W wyniku działań Forum stworzona została nowa wersja Modelu Przejrzystej Polski.

Doświadczenia akcji były upowszechniane zainteresowanym samorządom innych krajów, m.in. na Ukrainie, a także w Gruzji, Bułgarii, Rumunii, Kazachstanie i w krajach bałkańskich. W niektórych z nich podjęto pilotażowe inicjatywy w zakresie wdrażania zasad wypracowanych w „Przejrzystej Polsce”; przykładem może być realizacja projektu „Transparentna Ukraina” we współpracy z Ministerstwem Spraw Zagranicznych RP.

Dotacja PAFW wyniosła 472.556 USD w tym 20.791 USD w 2008 roku.

Realizator programu: Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej

Przemiany w Regionie (RITA)

Rozpoczęty w 2000 roku program jest adresowany do organizacji pozarządowych oraz instytucji edukacyjnych, które chcą dzielić się polskimi doświadczeniami w zakresie przemian społeczno-gospodarczych z partnerami w krajach Europy Środkowo-Wschodniej, a także Kaukazu i Azji Centralnej.

W ramach programu, poprzez otwarte konkursy grantowe dla polskich organizacji pozarządowych, przyznawane są dotacje na projekty mające na celu przekazywanie polskich doświadczeń zwłaszcza w dziedzinie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, wzmacniania trzeciego sektora, przekształceń w samorządzie terytorialnym, reformy edukacji oraz funkcjonowania wolnych mediów. Dotacje są przyznawane także na nawiązywanie i rozwijanie współpracy na szczeblu lokalnym z partnerami z krajów objętych programem. Łącznie od rozpoczęcia programu dofinansowano ponad 500 projektów.

Ponadto polskim organizacjom pozarządowym i szkołom oferowane są szkolenia oraz wsparcie eksperckie, a także pomoc w ustanawianiu kontaktów i rozwoju współpracy za granicą. Wymianie informacji między organizacjami i liderami społecznymi służy m.in. portal społecznościowy www.civicportal.org. Corocznie w ramach programu wspierana jest jedna z inicjatyw Międzynarodowego Forum Ekonomicznego w Krynicy.

Istotną częścią programu są realizowane od 2004 roku wizyty studyjne w Polsce („Study Tours to Poland” STP). Ich celem jest przybliżanie realiów Polski oraz Unii Europejskiej aktywnym obywatelom z krajów Europy Środkowo-Wschodniej, przede wszystkim liderom studenckim z Białorusi, Rosji i Ukrainy oraz młodym profesjonalistom z tych i innych krajów regionu. Zagraniczni goście spotykają się w Polsce z przedstawi-

cielami życia społecznego, środowisk akademickich, biznesu, poznają działalność organizacji pozarządowych, samorządów lokalnych, a także nawiązują inne wartościowe kontakty.

Łącznie w latach 2004–2008 w różnego typu wizytach studyjnych „STP”, których gospodarzami były polskie organizacje pozarządowe, uczestniczyło ponad 2500 osób, w tym 1140 studentów i 1390 aktywnych przedstawicieli innych środowisk.

Ponad 900 studentów z Ukrainy, Białorusi i Rosji zgłosiło chęć udziału w rundzie „Study Tours to Poland” przypadającej na pierwszą połowę 2009 roku.

Dotacja PAFW wyniosła 8.637.739 USD, w tym 1.565.890 USD w 2008 roku.

Realizatorzy programu:

- „RITA” – Fundacja Edukacja dla Demokracji
- „Study Tours to Poland” – Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego

Stypendia im. Lane’a Kirklanda

Program realizowany od 2000 roku ma na celu przekazywanie polskich doświadczeń w zakresie transformacji ustrojowej przedstawicielom krajów Europy Środkowo-Wschodniej poprzez dwusemestralne

studia uzupełniające na polskich uczelniach. Aktualnie program jest adresowany do kandydatów z Ukrainy, Rosji, Białorusi, a także Mołdowy, Gruzji, Armenii, Azerbejdżanu i Kazachstanu. W ramach indy-

widualnych programów nauki stypendyści Kirklanda studiują m.in. wybrane aspekty ekonomii i zarządzania, administracji publicznej i biznesu, prawa, nauk społecznych czy politycznych.

Program rozpoczyna się 10-dniowym kursem przygotowawczym, którego celem jest przekazanie i usystematyzowanie wiedzy z zakresu historii, sytuacji politycznej i społecznej Polski. Następnie stypendyści realizują swoje indywidualne programy na uczelniach Warszawy, Krakowa, Poznania, Wrocławia i Lublina, przygotowując pod kierunkiem opiekunów naukowych prace semestralne i dyplomowe. Organizowane są zjazdy integracyjno-merytoryczne oraz staże w instytucjach państwowych i prywatnych.

W latach 2000-2008 w programie uczestniczyło 321 stypendystów, w tym z Ukrainy 165 osób, z Białorusi - 86, Rosji (Obwodu Kaliningradzkiego) - 16, Litwy - 12, Słowacji - 10, Gruzji - 17 i Mołdowy - 7, Armenii - 5, Azerbejdżanu - 1, Kazachstanu - 2 osoby. Większość stypendystów studiowało ekonomię i zarządzanie - 111 osób, prawo - 53 i administrację

publiczną - 52 osoby. Najliczniejszą grupę zawodową stanowili pracownicy wyższych uczelni (123 osoby) oraz urzędnicy i eksperci (62 osoby).

Po zakończeniu programu kontakt z absolwentami utrzymywany jest regularnie dzięki biuletynowi, zjazdom absolwentów oraz poprzez stronę internetową www.kirkland.edu.pl. Byli stypendyści korzystają ze wsparcia Koordynatora Projektów Post-stypendialnych, którego rolą jest pomoc w utrzymywaniu kontaktu pomiędzy absolwentami i Polską, a także inspirowanie ich do podejmowania wspólnych przedsięwzięć.

W roku akademickim 2008/09 w Programie Kirklanda uczestniczy kolejnych 49 stypendystów z 6 krajów: Ukrainy - 24 osoby, Białorusi - 10, Gruzji - 7, Kazachstanu - 4, Armenii - 3, Mołdowy - 1.

Dotacja PAFW wyniosła 5.686.172 USD, w tym 1.183.603 USD w 2008 roku.

Realizator programu: Polsko-Amerykańska Komisja Fulbrighta

4

LUDZIE, PROJEKTY,
INICJATYWY

Wolontariat Studencki

„PASJOBUS” PROMUJE WOLONTARIAT STUDENCKI

W 2008 roku „PASJOBUS” kolejny raz wyruszył w Polskę, by inspirować, uczyć, zachęcać do rozwoju i pokazywać, jak kreatywnie spędzić czas. W swojej podróży, w maju, odwiedził trzynaście ośrodków akademickich, gdzie zorganizowano szkolenia, wykłady, spotkania, imprezy, happeningi i koncerty. Ta ogólnopolska akcja informacyjna jest elementem programu PAFW „PROJEKTOR – Wolontariat Studencki”.

Celem akcji jest promocja programu i pozyskanie nowych studentów-wolontariuszy, którzy chcą podzielić się swoimi pasjami z dziećmi i młodzieżą z małych miast i wsi po to, aby zainspirować i zaktywizować ich do

twórczego myślenia i działania. Akcja skierowana jest do aktywnych i pełnych energii studentów zainteresowanych zdobyciem nowych umiejętności, sprawdzeniem się w działaniu, zwiedzeniem nieznanych zakątków Polski i poznaniem nowych, ciekawych świata ludzi.

„PASJOBUS” odwiedza polskie miasta – w ten sposób promujemy program, którego celem jest wyrównanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży – podkreśla Tomasz Rogowski, regionalny koordynator programu „PROJEKTOR – Wolontariat Studencki” – To wcale nie jest trudne, wymaga od studenta pomysłu i wolnego czasu, by aktywnie spędzić czas

z młodymi ludźmi – dodaje Tomasz Rogowski.

W minionym roku „PASJOBUS” gościł w Lublinie, Gnieźnie, Kielcach, Radomiu, Olsztynie, Tarnowie, Warszawie, Elblągu, Siedlcach, Słupsku, Białymstoku i Opolu. W każdym z tych miast prowadzona była promocja programu „PROJEKTOR – Wolontariat Studencki”, a stoiska „PASJOBUSA” wystawiono w najbardziej ruchliwych punktach ośrodków akademickich.

Podczas wielu spotkań, konferencji i koncertów prezentowane były rezultaty działań studentów-wolontariuszy z projektów wakacyjnych. Organizatorzy akcji pokazują w ten sposób, jak można efektywnie łączyć studia z działalnością społeczną. - *Chcemy zachęcić studentów do tego, aby pojechali w czasie wakacji do małych miejscowości i poprowadzili tam autorskie projekty edukacyjne. Tematyka takich zajęć jest dowolna. Nie ingerujemy w pomysły, które studenci chcą realizować w trakcie programu. Stawiamy na ich kreatywność – mówi Mariusz Michalak, koordynator programu.*

W 2008 roku w programie „PROJEKTOR – Wolontariat Studencki” zrealizowano ponad 2500 projektów edukacyjnych, w których uczestniczyło blisko 37 tysięcy uczniów.

English Teaching

NATIVE SPEAKER W NASZEJ SZKOLE LEKCJE ANGIELSKIEGO Z DOUGLASEM ADESEM

Program „English Teaching” ma na celu wsparcie działań na rzecz podniesienia poziomu nauczania języka angielskiego oraz jego promocji wśród dzieci i młodzieży z małych miast i wsi. Coraz ważniejszym elementem programu są zajęcia prowadzone przez „native speakerów”.

W 2008 roku Douglas Ades, Sekretarz Rady Dyrektorów Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności, gościł w dwóch szkołach w województwie mazowieckim, gdzie poprowadził zajęcia w języku angielskim dla uczniów uczestniczących w projektach wspartych w ramach programu „English Teaching”. Tematem lekcji były miejsca w USA warte odwiedzenia.

W Szkole Podstawowej im. Władysława Jagiełły w Śladowie uczniowie z zaciekawieniem wysłuchali prezentacji, której uzupełnieniem były slajdy, i zadawali pytania, wykazując się dobrą znajomością języka angielskiego. Następnie zaprezentowali gościowi z Fundacji efekty projektu „O przyrodzie po angielsku” realizowanego w Śladowie, a w szczególności ścieżkę przyrodniczo-dydaktyczną, która powstała dzięki dotacji z programu „English Teaching”. – *To była doskonała możliwość doskonalenia umiejętności językowych i nie-*

zwykle spotkanie dla całej społeczności szkolnej – podsumowała Joanna Buniowska, koordynatorka projektu.

W Zespole Szkół im. Rzeczpospolitej Norwidowskiej w Strachówce k. Łochowa, gdzie także gościł z wizytą Douglas Ades, realizowany był projekt „Angielski u sołtysa”, na który szkoła otrzymała dotację z programu „English Teaching” w konkursie „Small Grants”. W ramach tego projektu organizowane były zajęcia pozalekcyjne dla uczniów, powstał „Klub Kubusia Puchatka” dla dzieci

z klas I–III, a także odbywały się comiesięczne spotkania u sołtysa popularyzujące naukę języka angielskiego w Strachówce i okolicznych miejscowościach.

Douglas Ades spotkał się również z gronem nauczycielskim oraz obejrzał pokaz zdjęć ukazujących piękno okolic Strachówki, na podstawie których powstał kalendarz na 2009 rok.

Stypendia Pomostowe

AGNIESZKA DYBIZBAŃSKA UCZESTNICZKA PROGRAMU STYPENDIÓW POMOSTOWYCH

Pochodzi z Byczyny – małej miejscowości w województwie opolskim. W 2003 roku, dzięki bardzo dobrym wynikom w nauce w szkole średniej, otrzymała stypendium na pierwszy rok studiów w ramach Programu „Stypendiów Pomostowych”, co umożliwiło jej podjęcie nauki na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu na Wydziale Nauk Ekonomicznych (kierunek: Stosunki Międzynarodowe). – *Stypendium pozwoliło mi na realizację moich marzeń. Mogłam się skupić na nauce i pogłębianiu wiedzy z zakresu integracji monetarnej w Europie, wokół której koncentrowały się*

moje zainteresowania – wspomina Agnieszka.

W trakcie studiów była laureatką konkursu „Najlepsi z najlepszych” przeprowadzonego przez Stowarzyszenie Studenckie „Wigor” wśród studentów Uniwersytetu Ekonomicznego. Dzięki wysokiej średniej została laureatką konkursu „Prymus”, realizowanego w ramach Programu Stypendiów Pomostowych i otrzymała stypendium na drugi rok studiów ufundowane przez Polsko-Amerykańską Fundację Wolności. – *Pomoc ze strony Fundacji umożliwiła mi podejmowanie w trakcie stu-*

diów licznych przedsięwzięć uzupełniających moją wiedzę i kwalifikacje zawodowe. W 2007 roku odbyłam praktykę specjalistyczną w Biurze ds. Integracji ze Strefą Euro w Narodowym Banku Polskim w Warszawie, uzyskując z niej pozytywną opinię – mówi stypendystka. Doświadczenia zdobyte podczas praktyki w NBP wykorzystywała przy pisaniu pracy magisterskiej na temat oceny kosztów i korzyści z wprowadzenia euro, którą obroniła z oceną bardzo dobrą.

Po ukończeniu studiów magisterskich stanęłam przed wyborem dalszej drogi życiowej. Stypendium doktoranckie ufundowane przez PAFW pomogło mi podjąć decyzję i umożliwiło rozpoczęcie Studiów Doktoranckich Nauk o Polityce, Filozofii i Socjologii na Uniwersytecie Wrocławskim – mówi Agnieszka.

Agnieszka Dybizbańska wierzy, że świat należy do ludzi, którzy mają odwagę marzyć i ryzykować, aby spełniać swoje marzenia. W najbliższej przyszłości chce pogłębiać swoją wiedzę, a dotychczasowe doświadczenia wykorzystać wspierając młodych ludzi, którzy, tak jak ona niegdyś, stoją przed trudnym wyborem drogi życiowej. Własnym przykładem chce pomóc im realizować swoje marzenia.

Równać Szanse

ASTRONAUTA GEORGE ZAMKA W POLSCE

W listopadzie, amerykański astronauta polskiego pochodzenia, pułkownik George Zamka gościł w Polsce na zaproszenie Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności oraz Ambasady USA.

Pilot wahadłowca Discovery podczas swojej wizyty odwiedził Warszawę, Olsztyn, Kraków i Chorzów, gdzie spotkał się m.in. z uczestnikami programów PAFW. W Planetarium Chorzowskim był gościem młodzieży zainteresowanej badaniami kosmosu i astronomią oraz otworzył wystawę „Nowa era odkryć. 50-lecie NASA”, na której zaprezentowano zdjęcia kosmosu wykonane w czasie szeregu misji NASA.

Wizyta astronauty była ważnym wydarzeniem dla młodzieży z Sopotni Wielkiej. Do tej niewielkiej miejscowości w województwie śląskim przyjeżdżają miłośnicy astronomii z całego kraju. Wszystko dzięki działającemu tam Beskidzkiemu Klubowi Astronomicznemu „Polaris”, który otrzymał dotację w programie „Równać Szanse” na realizację trzech projektów: „Razem do gwiazd”, „Młodzieżowa stacja kosmiczna, czyli życie na orbicie” oraz „Wszechświat na wsi”.

W ramach tego drugiego projektu w Sopotni Wielkiej powstała pełnowymiarowa imitacja wnętrza stacji kosmicznej modułu Destiny Laboratory NASA i jest jedynym

takim miejscem w Polsce. Jak powiedział Piotr Nawalkowski, koordynator projektu, szef Klubu „Polaris”: - *Chodziło o samą metodę, ideę, pomysł na zmotywowanie i zaangażowanie młodzieży. To z pewnością się już udało, a dalsze miesiące pokazują, że osiągnięte rezultaty przetrwały próbę czasu.*

W Sopotni Wielkiej astronauta spotkał się z dziećmi i młodzieżą. Opowiadał o planach NASA związanych z podbojem kosmosu, o marzeniach dotyczących wyprawy na Marsa, o nowym promie kosmicznym Orion. Odpowiadał także na pytania, m.in. ile leci się na Księżyc, jak wygląda codzienne życie

na stacji kosmicznej, ile trwa szkolenie astronauty. Gość z NASA obejrzał imitację stacji kosmicznej. – *Jest tu tak czysto i sterylne jak na prawdziwej stacji – wyraził swoje uznanie astronauta.*

George Zamka przekonywał dzieci, że warto mieć marzenia, także by zostać astronautą: – *Jeśli jest się upartym i pracowitym, nawet takie, wydawałoby się nierealne plany, mogą się spełnić.* Pokazywał im swoje zdjęcie z dzieciństwa i tłumaczył: – *Byłem taki jak wy, przyszły astronauta być może jest właśnie wśród was - mówił.*

Uniwersytety Trzeciego Wieku

SZKOŁA SUPER BABCI

Pierwsza i jedyna taka szkoła w Polsce powstała w Lublinie w 2008 roku z inicjatywy dr Zofii Zaorskiej, nauczycielki akademickiej, współtwórczyni Lubelskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku i honorowego prezesa Polskiego Stowarzyszenia Pedagogów i Animatorów „Klanza”. Przedsięwzięcie zostało dofinansowane w konkursie „Seniorzy w Akcji”, realizowanym przez Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „ę” w ramach programu PAFW „Uniwersytety Trzeciego Wieku”.

Projekt narodził się z potrzeby wsparcia osób starszych w ich relacjach z wnukami w wieku przedszkolnym i ich rodzicami. Cenne doświadczenie osób starszych warto uzupełniać o wiedzę na temat możliwości wspierania rozwoju dziecka np. poprzez

twórczą zabawę. Istotnym jest, aby babcie wspierały rodziców, nie wchodząc w ich kompetencje i odpowiedzialność za rozwój i wychowanie dzieci. Inicjatorka powstania szkoły dr Zofia Zaorska chce, żeby babcie poczuły moc swojej grupy – odnalazły i wzmocniły w sobie motywację do działania.

W Szkole Super Babci można nauczyć się wielu rodzajów zabaw z dziećmi, sposobów opowiadania historii prawdziwych i bazujących na fikcji literackiej, wymienić doświadczenia na temat rozwoju dziecka pod kierunkiem pedagoga, psychologa i Super Mamy, czyli osoby mającej doświadczenie w korzystaniu z pomocy babci. Pani Krystyna Koczan jest babcią trzyipół letniego Grzegorza. – Szukam pomy-

ślów, jak dobrze spędzić z wnuczkami czas. Nie chcę się ograniczać tylko do wspólnego oglądania bajek czy do malowania – twierdzi Pani Krystyna.

Spotkania i warsztaty to także okazja do dyskusji i refleksji na temat: co to znaczy inaczej kochać wnuki niż dzieci i jak utrzymać kontakt z rodzicami w trudnych sytuacjach. Szkoła dba również o rozwój osobisty słuchaczek – organizuje zajęcia relaksacyjne i oferuje udział w wydarzeniach kulturalnych. Wśród słuchaczek są babcie z długim stażem, ale i takie, które dopiero spodziewają się wnuków. – *Jeśli jesteśmy otwarci na wszystkich, zależy nam jednak, aby wiedza i umiejętności, które przekazemy, były wykorzystywane w praktyce, nie tylko wobec własnych wnuków, ale także dzieci w domach dziecka, szpitalach czy rodzinach, gdzie brakuje kontaktu z osobami starszymi – tłumaczy dr Zaorska.*

– *To strzał w dziesiątkę – twierdzą uczestniczki zajęć Szkoły Super Babci. Dr Zaorska chce kontynuować działania szkoły i planuje do projektu zaprosić również dziadków: – Mam nadzieję, że pomysły Szkoły Super Babci i Dziadka będzie cieszył się zainteresowaniem. Chciałabym zachęcić dziadków do zaangażowania się w działania naszej grupy i wspólnego odkrywania uroków posiadania wnuków. Wierzę, że panowie, którzy do tej pory wydawali się mniej aktywni na tym polu, udowodnią, że również chcą rozwijać swoje umiejętności, że zależy im na tym, żeby być super dziadkiem – wyznaje Zofia Zaorska.*

Liderzy PAFW

LIDERZY PAFW W USA

W 2008 roku po raz pierwszy absolwenci i uczestnicy programu „Liderzy PAFW” gościli w Stanach Zjednoczonych. Stało się to możliwe dzięki współpracy Fundacji, Ambasady USA w Warszawie i Departamentu Stanu USA. Wizyta dziesięcioosobowej grupy liderów i ich tutorów miała głównie na celu zapoznanie ich z działalnością amerykańskich organizacji pozarządowych o różnym profilu działalności, a tym samym dalszy rozwój potencjału liderkiego uczestników wyjazdu i zainspirowanie ich do nowych form działalności społecznej.

Liderzy i tutorzy odwiedzili cztery miasta: Cleveland w stanie Ohio, Scottsdale i Phoenix w stanie Arizona oraz Austin w Teksasie. Program pobytu obejmował spotkania z przedstawicielami organizacji non profit (m.in. z Centrum Polsko-Amerykańskim i Ohio Youth Agenda), władzami samorządowymi (spotkanie z panią burmistrz miasta Scottsdale), a także ekspertami i młodzieżą.

O swoich wrażeniach opowiedzieli uczestnicy wyjazdu. Adam Paluszkiwicz, lider ze Stolpna: – *Liczę, że pierwsza, tak daleka podróż w moim życiu przyniesie korzyści w postaci nawiązania szerszej współpracy z jedną z organizacji. Wyjazd był również okazją do zobaczenia Wielkiego Kanionu, który poraża swoją wielkością i pięknem czerwonych skał oraz kilkusetmetrowymi przepaściami – powiedział Adam. – Spotykaliśmy się*

z innym niż w Polsce i Europie pojmowaniem rozwiązywania problemów ekologicznych, społecznych czy edukacyjnych – stwierdził inny uczestnik wyjazdu, Leszek Gorgol, tutor I i III edycji. – Wiele poznanych form działalności tworzy pewną mozaikę pomysłów i powoduje, że już myślę, jak je wykorzystać do zmodyfikowania działalności mojej organizacji, aktywności społecznej i pracy w samorządzie.

Pierwsza wizyta studyjna grupy absolwentów i uczestników programu „Liderzy PAFW” w Stanach Zjednoczonych odbyła się w ramach „International Visitors Program” – przedsięwzięcia prowadzonego przez Departament Stanu USA, skierowanego do

liderów życia publicznego, osób działających w obszarach, takich jak: polityka, media, biznes, edukacja, nauka czy kultura. Uczestnicy programu biorą udział w specjalnie dostosowanym do ich potrzeb i zainteresowań cyklu wizyt studyjnych w różnych regionach USA. Celem programu jest m.in. ustanowienie kontaktów pomiędzy liderami życia publicznego USA i krajów partnerskich. Od rozpoczęcia „International Visitors Program” i „Voluntary Visitors Program” w 1948 roku wzięło w nich udział ponad 110 tysięcy osób z całego świata. Wyjazd kolejnej grupy liderów PAFW do USA zaplanowany jest na 2009 rok.

Działaj Lokalnie

PARK ZAMIAST WYSYPISKA

Paniówki to wieś w gminie Gierałtowiec w województwie śląskim, zamieszkała przez blisko 2300 mieszkańców.

Projekt utworzenia parku w Paniówkach był inicjatywą społeczności lokalnej na rzecz zagospodarowania nieużytków położonych nad potokiem Paniówka i usunięcia wysypiska śmieci.

Celem tego ambitnego przedsięwzięcia było stworzenie miejsca odpoczynku dla mieszkańców Paniówki, które sprzyjałoby budowaniu i wzmacnianiu więzi społecznych: – *Chcemy, żeby to miejsce przyczyniło się do integracji*

naszej społeczności, służyło wspólnym zabawom dzieci i młodzieży, było zakątkiem ciszy i wypoczynku – podkreślała sołtys Małgorzata Domin.

Mieszkańcy Paniówek licznie zaangażowali się w realizację inicjatywy. Zarówno młodzież, osoby dorosłe, jak i starsi wspólnymi siłami przekształcali zaniedbany teren nad potokiem Paniówka w piękny park. Wspólnie oczyścili i wyrównali teren, przygotowując go pod dalsze prace. Następnie samodzielnie położyli kostkę brukową, posadzili ozdobne krzewy oraz wybudowali całą infrastrukturę parku.

Projekt, wsparty w ramach programu „Działaj Lokalnie”, został zakończony w 2008 roku. W jego przygotowanie licznie włączyli się mieszkańcy, a także władze samorządowe, lokalni przedsiębiorcy, uczniowie i organizacje społeczne z Paniówek. Środki na realizację projektu pozyskano od Forum Młodzieży Samorządowej w Gierałtowiecach – jednej z najefektywniejszych Lokalnych Organizacji Grantowych w Polsce, należącej do sieci LOG programu „Działaj Lokalnie”.

Park doskonale wkomponował się w krajobraz miejscowości i z powodzeniem służy mieszkańcom Paniówek. – *Mam wielką satysfakcję z tego, że nasza dotacja została dobrze spożytkowana* – cieszy się Mateusz Papkała, prezes Forum Młodzieży Samorządowej.

Konkurs „Pro Publico Bono”

NIDZICKA FUNDACJA ROZWOJU „NIDA” LAUREAT NAGRODY GŁÓWNEJ W 2008 ROKU

Fundację doceniono za całokształt działalności urzeczywistniającej we wspólnocie lokalnej ideał samorządności obywatelskiej i za jeden z projektów Fundacji – „Garncarską Wioskę”.

„NIDA” została utworzona w 1994 roku z inicjatywy ówczesnego burmistrza Nidzicy Krzysztofa Margola, który chciał uruchomić fundusz poręczeń kredytowych dla małych przedsiębiorstw w regionie. Zebrano grupę 17 fundatorów i zarejestrowano fundację, która utworzyła pierwszy w Polsce fundusz poręczeniowy finansowany ze środków Unii Europejskiej.

Od początku swojej działalności ludzie tworzący Nidzicką Fundację Rozwoju „NIDA” wiedzieli, że chcą pomagać regionalnym przedsiębiorcom i osobom rozpoczynającym własny biznes. Cele statutowe fundacji to wspieranie rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, tworzenie warunków dla rozwoju turystyki, wspieranie wszelkich inicjatyw na rzecz zmniejszania bezrobocia i rozwoju gospodarczego, wspieranie przedsięwzięć w zakresie edukacji, kultury, ochrony środowiska, zabytków, a także upowszechnianie i wspieranie inicjatyw z zakresu ekonomii społecznej.

Fundacja realizuje swoje cele poprzez kilka programów. Obsługuje fundusz poręczeń kredytowych, udziela mikropożyczek dla małych firm, które stawiają na produkcję rolniczą, łowiecką, leśnictwo, handel, turystykę i agroturystykę. Prowadzi także punkt konsultacyjny, w którym doradza i informuje m.in. o aspektach finansowo-prawnych prowadzenia działal-

ności gospodarczej oraz zarządzania przedsiębiorstwem. Fundacja realizuje też liczne przedsięwzięcia wspierające trzeci sektor, liderów inicjatyw lokalnych i podopiecznych jednostek pomocy społecznej. Fundacja działa także poza Polską – wspiera inicjatywy MSZ w Mołdowie, na Ukrainie, w Armenii, poprzez doradztwo w zakresie tworzenia i zakładania funduszy poręczeniowych.

„Garncarska Wioska” to przedsiębiorstwo społeczne działające w Kamionce koło Nidzicy. Powstało z inicjatywy partnerstwa nidzickiego w ramach projektu „W stronę polskiego modelu gospodarki społecznej – budujemy nowy Lisków”, realizowanego z funduszy Unii Europejskiej, a opartego na pilotażowym przedsięwzię-

ciu zrealizowanym w ramach programu PAFW „Działaj Lokalnie”. „Garncarska Wioska” zatrudnia osoby, które głównie zajmują się rzemiosłem: wyrobami krawieckimi, ceramiką, pamiątkami, wyrobem papieru czerpanego. Przedsiębiorstwo organizuje szkolenia, seminaria, konferencje dla zainteresowanych nauką rzemiosła – warsztaty z witrażu, warsztaty ceramiczne oraz produkcji papieru czerpanego i malowania na szkle. Tegoroczna nagroda „Pro Publico Bono” zostanie przeznaczona na rozwój „Garncarskiej Wioski”.

Nidzicka Fundacja Rozwoju „NIDA” jest ogólnopolskim realizatorem programu PAFW „English Teaching”.

Stypendia im. Lane'a Kirklanda

„29 DNI W POLSCE – CAŁY MIESIĄC W EREWANIU”

Pomysłodawcą wystawy fotograficznej, która miała miejsce od lipca do października 2008 roku, był Vahram Mkhitarian, uczestnik Programu Stypendialnego im. Lane'a Kirklanda w roku akademickim 2005/06. Wystawa została zorganizowana przez Stowarzyszenie Absolwentów Programu Kirklanda w Armenii przy wsparciu Ambasady RP w Erewaniu.

Vahram Mkhitarian jest z wykształcenia reżyserem filmowym. Pracował jako operator kamery, fotograf i wykładowca. Zajmuje się reklamą społeczną i filmem dokumentalnym.

Podczas stypendium w Polsce ukończył studia podyplomowe na Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie,

w Instytucie Sztuki Mediów, gdzie prowadził badania związane z reklamą społeczną w Polsce. Odbył również staż w polskich przedstawicielstwach dwóch sieciowych agencji reklamowych DDB i NOS/BBDO. Obecnie studiuje w Mistrzowskiej Szkole Reżyserii Andrzeja Wajdy na kursie „Studio Prób”. Pracuje nad swoim pierwszym, krótkometrażowym filmem fabularnym oraz pełnometrażowym dokumentem.

Wystawa jest relacją z miesięcznej podróży po Polsce Vahrama Mkhitariana i jego żony Aleksandry. – *W ciągu 29 dni przemierzaliśmy Polskę zgodnie z ruchem wskazówek zegara, rozpoczynając podróż w Gdańsku, a kończąc w sercu Polski, czyli w Warszawie* – relacjonuje Vahram

Mkhitarian. Miejsca, do których dotarliśmy wspinał się oddawały charakter i klimat różnych regionów Polski. Wystawa składała się z 29 fotografii o wymiarach 1m x 2m, każdy dzień ilustruje jedna fotografia wraz z informacjami o prezentowanych miejscach i ciekawych historiach z nimi związanych.

Ów swoisty dziennik został zaprezentowany w samym centrum Erewania, przy ulicy Teriana. Wystawie, którą obejrzało blisko 100 tysięcy ludzi, towarzyszyły relacje w mediach. Zdjęcia z tej ekspozycji zostały następnie wydane w formie kalendarza na 2009 rok.

– *Poprzez tę wystawę chciałem pokazać Polskę taką, jaką ją odebrałem podczas pobytu na stypendium im. Lane'a Kirklanda. To także wyraz wdzięczności za pobyt w Polsce oraz możliwość promowania Armenii podczas moich wystaw* – stwierdził Vahram Mkhitarian.

Stowarzyszenie Absolwentów Programu im. Lane'a Kirklanda w Armenii działa od 2008 roku. Jest platformą współpracy absolwentów programu na rzecz rozwoju Armenii i działa na rzecz zacieśnienia kontaktów polsko-ormiańskich, promocji kulturowego dialogu i wymiany doświadczeń. Członkowie stowarzyszenia zrealizowali już dwa projekty poświęcone transgranicznej współpracy polskich i ormiańskich organizacji pozarządowych.

5

SPRAWOZDANIE FINANSOWE
I RAPORT NIEZALEŻNEGO
BIEGŁEGO REWIDENTA

RAPORT NIEZALEŻNEGO BIEGŁEGO REWIDENTA

**Do Rady Dyrektorów
Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności**

Przeprowadziliśmy badanie załączonego sprawozdania z sytuacji finansowej Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności (dalej: Fundacji) sporządzonego na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz związanych z nim sprawozdań z działalności i zmiany aktywów netto oraz z przepływów pieniężnych za rok finansowy zakończony w tym terminie. Za sporządzenie sprawozdania finansowego odpowiedzialność ponosi Zarząd Fundacji. Naszym zadaniem jest wyrażenie opinii o sprawozdaniu finansowym na podstawie przeprowadzonego badania.

Badanie sprawozdania finansowego przeprowadziliśmy zgodnie ze standardami rewizji finansowej powszechnie przyjętymi w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Standardy te nakładają na nas obowiązek zaplanowania i przeprowadzenia badania w taki sposób, aby uzyskać wystarczającą pewność, że sprawozdanie finansowe nie zawiera istotnych nieprawidłowości. Badanie obejmuje również analizę kontroli wewnętrznej systemu sprawozdawczości finansowej, na podstawie której opracowuje się odpowiednie do okoliczności procedury badania, lecz której celem nie jest wyrażenie opinii o efektywności kontroli wewnętrznej sprawozdawczości finansowej działającej w Fundacji. W związku z tym nie wyrażamy takiej opinii. Badanie obejmowało również sprawdzenie – metodą wrywkową – dowodów i zapisów księgowych, z których wynikają kwoty i informacje zawarte w sprawozdaniu finansowym, a także ocenę zastosowanych zasad rachunkowości, znaczących szacunków dokonanych przez kierownictwo Fundacji oraz ogólną ocenę prezentacji sprawozdania finansowego. Jesteśmy przekonani, że przeprowadzone przez nas badanie zapewniło nam wystarczającą podstawę do wyrażenia opinii.

Jak zaznaczono w Nocie 3 do sprawozdania finansowego, od dnia 1 stycznia 2008 roku Fundacja stosuje Postanowienia FASB (Amerykańskiej Rady ds. Standardów Rachunkowości) nr 157 „Wycena wartości godziwej” i nr 159 „Opcja wartości godziwej dla aktywów i zobowiązań finansowych – w tym zmiana Postanowienia nr 115 FASB”.

Naszym zdaniem powyższe sprawozdanie finansowe we wszystkich istotnych aspektach rzetelnie przedstawia sytuację finansową Fundacji na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz zmiany stanu aktywów netto oraz przepływy pieniężne za rok zakończony w tym terminie, zgodnie z zasadami rachunkowości powszechnie przyjętymi w Stanach Zjednoczonych Ameryki.

Deloitte Audit Sp. z o.o.

29 kwietnia 2009 roku

Sprawozdanie z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2008 r.

AKTYWA

AKTYWA:

Inwestycje w wartości godziwej (Nota 3 i 6):

Akcje spółek publicznych i uprzywilejowanych	\$ 37.128.871
Publiczne fundusze kapitałowe	66.987.855
Prywatne fundusze kapitałowe	16.649.024
Inwestycje alternatywne	37.123.283
Papiery wartościowe o stałej stopie dochodu	28.456.000
Środki pieniężne i instrumenty rynku pieniężnego	<u>18.874.709</u>
	205.219.742

Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	351.194
Środki trwałe netto (Nota 7)	88.978
Czynne rozliczenia międzyokresowe kosztów i pozostałe aktywa	<u>122.578</u>

Aktywa razem \$ 205.782.492

ZOBOWIĄZANIA I AKTYWA NETTO NIEPODLEGAJĄCE OGRANICZENIOM

ZOBOWIĄZANIA:

Zobowiązania z tytułu dotacji (Nota 3)	\$ 5.332.606
Zobowiązania i bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów	<u>189.902</u>
Zobowiązania razem	<u>5.522.508</u>

AKTYWA NETTO NIEPODLEGAJĄCE OGRANICZENIOM (Nota 2) 200.259.984

Razem zobowiązania i aktywa netto niepodlegające ograniczeniom \$ 205.782.492

Informacja dodatkowa stanowi integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie z działalności na dzień 31 grudnia 2008 r.

	Nieograniczone	Tymczasowo ograniczone	Razem
Zmiany aktywów netto:			
Przychody:			
Odsetki i dywidendy	\$ 4.360.562	\$ –	\$ 4.360.562
Dofinansowanie:			
Polsko-Amerykański Fundusz Przedsiębiorczości (Nota 4)	19.000.000	–	19.000.000
Fundacja Billa i Melindy Gates (Nota 5)	–	2.000.094	2.000.094
	<u>23.360.562</u>	<u>2.000.094</u>	<u>25.360.656</u>
Aktywa netto niepodlegające ograniczeniom	<u>2.000.094</u>	<u>(2.000.094)</u>	<u>–</u>
Przychody razem:	25.360.656	–	25.360.656
Koszty:			
Wynagrodzenie i świadczenia pracownicze	1.243.170	–	1.243.170
Koszty działalności operacyjnej	647.598	–	647.598
Koszty wynajmu	162.544	–	162.544
Amortyzacja	47.766	–	47.766
Koszty działalności operacyjnej razem	<u>2.101.078</u>	<u>–</u>	<u>2.101.078</u>
Dotacje (Nota 3)	<u>(17.062.073)</u>	<u>–</u>	<u>(17.062.073)</u>
Nadwyżka przychodów nad kosztami z tytułu dotacji oraz pozostałymi kosztami	6.197.505	–	6.197.505
Zrealizowane straty netto na inwestycjach w papiery wartościowe (Nota 6)	(12.144.119)	–	(12.144.119)
Niezrealizowana utrata wartości na inwestycji w papiery wartościowe	(67.579.347)	–	(67.579.347)
Straty z tytułu przeliczenia waluty netto	<u>(5.258.934)</u>	<u>–</u>	<u>(5.258.934)</u>
Łączny spadek wartości aktywów netto niepodlegających ograniczeniom	(78.784.895)	–	(78.784.895)
Aktywa netto niepodlegające ograniczeniom na początek roku	<u>279.044.879</u>	<u>–</u>	<u>279.044.879</u>
Aktywa netto niepodlegające ograniczeniom na koniec roku	<u>\$ 200.259.984</u>	<u>\$ –</u>	<u>\$ 200.259.984</u>

Informacja dodatkowa stanowi integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie z przepływu środków pieniężnych na dzień 31 grudnia 2008 r.

Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej:	
Spadek wartości aktywów netto niepodlegających ograniczeniom	\$ (78.784.895)
Korekty w celu uzgodnienia wzrostu wartości aktywów netto ze środkami pieniężnymi netto z działalności operacyjnej:	
Zrealizowane straty netto na inwestycjach w papiery wartościowe	11.509.346
Niezrealizowana utrata wartości netto na inwestycjach w papiery wartościowe	67.579.347
Amortyzacja	47.766
Zwiększenie stanu czynnych rozliczeń międzyokresowych kosztów i pozostałych aktywów	(54.902)
Zmniejszenie stanu zobowiązań i biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów	(15.890)
Zwiększenie stanu zobowiązań z tytułu dotacji	<u>487.257</u>
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej	768.029
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej:	
Przychody ze sprzedaży/umorzenia papierów wartościowych	120.348.583
Koszt nabycia papierów wartościowych	(121.181.421)
Koszt nabycia środków trwałych	<u>(24.884)</u>
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	(857.722)
Zmniejszenie stanu środków pieniężnych netto i ich ekwiwalentów	<u>(89.693)</u>
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty na początek roku	<u>440.887</u>
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty na koniec roku	<u>\$ 351.194</u>

Informacja dodatkowa stanowi integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Informacja dodatkowa do sprawozdania finansowego na dzień 31 grudnia 2008 r.

1. ORGANIZACJA FUNDACJI

Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności (zwana dalej „Fundacją” lub „Fundacją Amerykańską”) jest amerykańskim podmiotem niemającym na celu generowania zysku, który został założony 11 sierpnia 1999 r. na mocy umowy pomiędzy Polsko-Amerykańskim Funduszem Przedsiębiorczości (zwanym dalej „Funduszem”) a Rządem Stanów Zjednoczonych. Fundacja została powołana do realizacji celów określonych w Ustawie z 1989 r. o wspieraniu demokracji w Europie Wschodniej („Support for East European Democracy Act”) poprzez rozwijanie skutecznych programów pomocowych i sprawdzonych w praktyce działań Funduszu, a także podejmowanie innych inicjatyw rozwojowych służących umacnianiu pomyślnego przejścia Polski do demokracji i gospodarki rynkowej.

Fundacja koncentruje swoje działania na czterech głównych obszarach tematycznych: (i) inicjatywy w zakresie edukacji, (ii) rozwój społeczności lokalnych, (iii) obywatel w demokratycznym państwie prawa oraz (iv) upowszechnianie polskich doświadczeń związanych z transformacją. Do realizacji celów związanych z indywidualnymi dotacjami Fundacja wyszukuje organizację zewnętrzną zarządzającą danym programem (zazwyczaj dobrze funkcjonującą polską organizację pozarządową), co pozwala na optymalne wykorzystanie zasobów Fundacji.

Za zgodą Ministra Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej Fundacja otworzyła w Polsce swoje przedstawicielstwo, którego celem jest promocja Fundacji, udzielanie informacji oraz doradzanie Fundacji w związku z realizacją jej zadań.

2. PODSTAWA PREZENTACJI SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

Zgodnie z powszechnie przyjętymi w Stanach Zjednoczonych Ameryki zasadami prowadzenia rachunkowości organizacji nienastawionych na generowanie zysku, Fundacja jest zobowiązana do klasyfikacji informacji o swojej działalności i sytuacji finansowej w podziale na grupy aktywów netto:

Aktywa netto tymczasowo podlegające ograniczeniom: Wsparcie dla Fundacji wykazuje się, jako aktywa netto tymczasowo podlegające ograniczeniom, jeżeli zostały otrzymane z warunkami narzuconymi przez Fundatora. Wraz z wygaśnięciem ograniczenia Fundatora, tj. kiedy cel ograniczenia zostaje osiągnięty, aktywa netto tymczasowo podlegające ograniczeniom zostają przeklasyfikowane na aktywa netto niepodlegające ograniczeniom i wykazane w sprawozdaniu z działalności operacyjnej jako aktywa netto zwolnione z ograniczeń. Dotacje Fundacji Billa i Melindy Gates po otrzymaniu zostały ujęte jako aktywa netto tymczasowo podlegające ograniczeniom.

Aktywa netto niepodlegające ograniczeniom: Aktywa netto niepodlegające ograniczeniom to takie aktywa netto, które nie są ograniczone warunkami narzuconymi przez fundatora. Zgodnie z Umową o udzieleniu dotacji (określoną w Nocie 4) na dzień 31 grudnia 2008 r. całość salda aktywów netto sklasyfikowano jako niepodlegające ograniczeniom.

Informacja dodatkowa stanowi integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

3. PODSTAWOWE ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Szacunki

Sporządzenie sprawozdania finansowego zgodnie z powszechnie przyjętymi w Stanach Zjednoczonych Ameryki zasadami rachunkowości wymaga od kierownictwa dokonania szacunków i przyjęcia założeń mających wpływ na wysokość wykazywanych aktywów i zobowiązań oraz wykazywanie aktywów i zobowiązań warunkowych na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego, jak również wysokość wykazywanych przychodów i kosztów w okresie sprawozdawczym. Rzeczywiste wyniki mogą różnić się od danych szacunkowych.

Inwestycje

Fundacja ujmuje transakcje dotyczące inwestycji na datę transakcji. Przychody z tytułu odsetek i dywidend oraz niezrealizowane i zrealizowane zyski i straty wykazuje się w sprawozdaniu z działalności i zmiany aktywów netto. Fundacja korzysta z usług profesjonalistów w zakresie zarządzania inwestycjami, którzy podejmują decyzje inwestycyjne zgodnie z polityką inwestycyjną Fundacji i nadzorują stan jej inwestycji. Patrz Nota 6 – Inwestycje w wartości godziwej.

Środki pieniężne

Dla celów sprawozdania z przepływu środków pieniężnych, do pozostałych środków pieniężnych (ekwiwalentów środków pieniężnych) Fundacja zalicza wszystkie instrumenty finansowe o wysokiej płynności i pierwotnym terminie zapadalności do trzech miesięcy.

Odsetki i dywidendy

Przychody z tytułu odsetek i dywidend są wykazywane z chwilą ich uzyskania.

Dotacje i zobowiązania z tytułu dotacji

Koszty oraz zobowiązania z tytułu dotacji są ujmowane odpowiednio w rachunku zysków i strat i w bilansie z chwilą zatwierdzenia dotacji zgodnie z zasadami ustalonymi przez Radę Dyrektorów, zakończenia negocjacji z odbiorcą dotacji oraz podpisania umowy dotacji przez strony.

Waluta obca

Walutą funkcjonalną i sprawozdawczą Fundacji jest dolar amerykański. Zasadniczo wszystkie aktywa i pasywa wyrażone w polskich złotych są utrzymywane przez Fundację Amerykańską i przeliczane według kursu spot na koniec okresu. Walutą funkcjonalną polskiego przedstawicielstwa Fundacji jest polski złoty. Przeliczenie i różnice kursowe są wykazane w rachunku zysków i strat.

Informacja dodatkowa stanowi integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Usługi świadczone bezpłatnie

Amerkańscy członkowie Rady Dyrektorów Fundacji nie otrzymują żadnego wynagrodzenia z tytułu pełnienia swoich obowiązków. Członkowie ci poświęcają znaczną ilość czasu na rzecz Fundacji. W sprawozdaniu finansowym nie uwzględniono kosztów z tytułu otrzymanych w ten sposób nieodpłatnych usług ze względu na brak obiektywnej podstawy do ich wyceny. Polscy członkowie Rady Dyrektorów Fundacji, niebędący członkami Zarządu Fundacji, otrzymują wynagrodzenie za wsparcie merytoryczne i konsultacje na rzecz Fundacji. W roku zakończonym 31 grudnia 2008 r. łączne wynagrodzenie polskich członków Rady Dyrektorów wyniosło 40.435 USD.

Amortyzacja

Sprzęt i oprogramowanie komputerowe, meble, wyposażenie i samochody amortyzowane są metodą liniową w okresie ich ekonomicznej użyteczności, który wynosi od trzech do pięciu lat. Inwestycje w obcych środkach trwałych amortyzowane są metodą liniową przez krótszy z następujących okresów: okres ich ekonomicznej użyteczności lub okres wynajmu.

Koszty operacyjne

Usługi specjalistyczne, koszty posiedzeń Rady Dyrektorów, koszty podróży, zakwaterowania i wyżywienia poniesione w związku z działalnością Fundacji oraz koszty ogólnego zarządu są klasyfikowane, jako koszty działalności operacyjnej.

Ryzyko kredytowe

Ryzyko kredytowe to możliwość poniesienia straty z powodu niedotrzymania warunków umowy przez drugą stronę tej umowy. O ile nie zaznaczono inaczej, Fundacja zazwyczaj nie wymaga zabezpieczenia ani innej gwarancji, aby finansować instrumenty, z którymi wiąże się ryzyko kredytowe. Na dzień 31 grudnia 2008 r. ryzyko kredytowe ponoszone przez Fundację dotyczyło głównie instrumentów dłużnych znajdujących się w jej portfelu. Maksymalne ryzyko poniesienia strat księgowych z tytułu tych instrumentów finansowych obrazują kwoty przedstawione w bilansie.

Ostatnio przyjęte standardy rachunkowości

Na dzień 1 stycznia 2008 roku, Fundacja przyjęła Deklarację Standardu Rachunkowości Finansowej („SFAS” – Statement of Financial Accounting Standard) 157, Wycena Wartości Godziwej („SFAS 157”). SFAS 157 został wydany we wrześniu 2006 przez Radę Standardów Rachunkowości Finansowej (FASB).

SFAS 157 (i) określa wartość godziwą, (ii) stwarza podstawy dla ustalania wartości godziwej w ramach aktualnych oświadczeń rachunkowych, które wymagają wyceny wartości godziwej lub ją umożliwiają i (iii) służy poprawie ujawniania informacji na temat wyceny wartości godziwej. SFAS 157 określa wartość godziwą, jako cenę wymiany, która byłaby otrzymana za składnik aktywów lub wypłacona w celu przekazania zobowiązania na rynek główny lub bardzo korzystny dla takiego składnika aktywów albo zobowiązania, w uporządkowanej hierarchii wartości transakcji, która wymaga od jednostki zwiększania do maksimum wykorzystania obserwowalnych danych wejściowych przy wyceńnianiu wartości godziwej. Przyjęcie SFAS 157 nie miało istotnego wpływu na sprawozdania finansowe Fundacji.

Informacja dodatkowa stanowi integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

SFAS 157 określa trzy poziomy danych wejściowych, które mogą zostać użyte do wycenienia wartości godziwej:

Poziom 1: Dane wejściowe do metodologii wyceny są cenami notowań rynkowych z rynków aktywnych dla identycznych aktywów i zobowiązań jak te z dnia wydania sprawozdania;

Poziom 2: Dane wejściowe do metodologii wyceny są inne niż ceny notowań rynkowych z rynków aktywnych, które, na dzień wydania sprawozdania, są obserwowalne w sposób bezpośredni lub pośredni, a wartość godziwa może być ustalona poprzez użycie modeli lub innych metodologii wyceny;

Poziom 3: Dane wejściowe do metodologii wyceny są danymi niemożliwymi do zaobserwowania w sytuacjach, w których występuje brak aktywności rynkowej lub jest ona mała dla składnika aktywów lub zobowiązania, a podmiot sprawozdawczy sporządza oszacowania i czyni założenia odnoszące się do wyceny aktywów lub zobowiązań, w tym założenia dotyczące ryzyka. Dane wejściowe do określenia wartości godziwej wymagają istotnej oceny. Ze względu na nieodłączną niepewność stanowiącą istotę tych oszacowań, wartości te mogą różnić się znacznie od wartości, jakie zostałyby przyjęte, gdyby istniał na te aktywa i zobowiązania aktywny rynek.

Poziom instrumentu finansowego w ramach hierarchii wartości godziwej oparty jest na danych wejściowych najniższego szczebla, które mają istotny wpływ na wycenę wartości godziwej. Poniżej przedstawiono opis metodologii wyceny stosowanych dla instrumentów wycenianych według wartości godziwej, zawierających ogólną klasyfikację tych instrumentów zgodnie z hierarchią wyceny:

Akcje spółek publicznych i uprzywilejowanych oraz papiery wartościowe o stałej stopie dochodu: Inwestycje kapitałowe oraz papiery wartościowe o stałej stopie dochodu wycenia się na podstawie ceny zamknięcia podawanej przez najważniejsze giełdy. Akcje spółek publicznych i uprzywilejowanych oraz papiery wartościowe o stałej stopie dochodu są zaklasyfikowane w ramach poziomu pierwszego hierarchii wyceny.

Publiczne fundusze kapitałowe: Inwestycje te są publicznymi narzędziami inwestycyjnymi wycenianymi na podstawie wartości aktywów netto dokonywanych przez zarządzającego funduszem. Wartość aktywów netto oparta jest na wartości zasadniczych aktywów posiadanych przez fundusz, minus jego zobowiązania, a następnie podzielona przez liczbę akcji w obiegu. Wartość aktywów netto dla publicznych funduszy kapitałowych jest ceną notowań rynkowych z rynków aktywnych, zaklasyfikowaną w ramach poziomu pierwszego hierarchii wyceny.

Prywatne fundusze kapitałowe: Inwestycje te są publicznymi narzędziami inwestycyjnymi wycenianymi na podstawie wartości aktywów netto dokonywanych przez zarządzającego funduszem. Wartość aktywów netto oparta jest na wartości zasadniczych aktywów posiadanych przez fundusz, minus jego zobowiązania, a następnie podzielona przez liczbę akcji w obiegu. Wartość aktywów netto dla prywatnych funduszy kapitałowych jest klasyfikowana w ramach poziomu drugiego hierarchii wyceny, ponieważ cena jednostkowa wartości aktywów netto jest kwotowana na nieaktywnym rynku prywatnym. Jednakże cena jednostkowa jest oparta na zasadniczych inwestycjach, które są zbywane na rynku aktywnym.

Informacja dodatkowa stanowi integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Inwestycje alternatywne: Inwestycje uznane przez zarządzającego inwestycjami za nie płynne i/lub nieposiadające łatwej do ustalenia wartości rynkowej, wycenia się na podstawie aktualnych oszacowań dokonanych przez zarządzającego funduszem. Inwestycje alternatywne są klasyfikowane w ramach poziomu trzeciego hierarchii wyceny.

Środki pieniężne i instrumenty rynku pieniężnego: Inwestycje te są posiadane albo w gotówce, albo jako instrumenty rynku pieniężnego, które są publicznymi narzędziami inwestycyjnymi, wycenianymi w oparciu o 1 USD na jednostkę dla wartości aktywów netto i klasyfikowanymi w ramach poziomu pierwszego hierarchii wyceny.

W lutym 2007 roku Rada Standardów Rachunkowości Finansowej wydała standard FASB Nr 159, Opcja wartości godziwej dla aktywów i zobowiązań finansowych – w tym zmiana Postanowienia nr 115 FASB („SFAS 159”), która pozwala jednostkom wybrać wycenianie w wartości godziwej pewnych instrumentów finansowych, od których obecnie nie wymaga się wyceniania w wartości godziwej. SFAS 159 obowiązywał w roku podatkowym Fundacji rozpoczynającym się po 15 listopada 2007 roku. Na dzień 1 stycznia 2008 roku Fundacja nie stosowała opcji wartości godziwej do żadnych istniejących aktywów finansowych i zobowiązań. W związku z tym początkowe przyjęcie SFAS 159 nie miało żadnego wpływu na sprawozdania finansowe Fundacji.

4. DOTACJE Z POLSKO-AMERYKAŃSKIEGO FUNDUSZU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Zgodnie z umową podpisaną w 1999 r. pomiędzy Funduszem a Rządem Stanów Zjednoczonych oraz na podstawie porozumienia z Rządem Rzeczypospolitej Polskiej, do dnia 31 grudnia 2008 r. Fundusz zwrócił 120 milionów USD ze swoich aktywów Departamentowi Skarbu Stanów Zjednoczonych i wniósł 237,5 miliona USD do Fundacji. W ciągu roku zakończono 31 grudnia 2008 r., Fundusz wniósł do Fundacji kwotę 19 milionów USD. W kwietniu 2009 r. Fundusz wniósł do Fundacji 12,5 miliona USD, przez co łączna kwota wniesionych środków wyniosła 250,0 milionów USD.

Zgodnie z warunkami umowy dotacji zawartej pomiędzy Funduszem a Fundacją, z późniejszymi zmianami („Umowa dotacji”), Fundacja działa na zasadzie funduszu wieczystego, finansującego się w perspektywie długoterminowej z rocznych przychodów generowanych przez fundusz wieczysty ponad kwotę rocznych wypłat na rzecz beneficjentów oraz wydatków określonych w Umowie dotacji.

Zgodnie z warunkami Umowy dotacji, Fundusz ma prawo zażądać zwrotu lub przekazania całości lub dowolnej części funduszu wieczystego wypłaconego lub przekazanego Fundacji, łącznie z odsetkami, jeżeli zaistnieją przyczyny określone w Sekcji 801 ustawy o popieraniu demokracji w Europie Wschodniej („SEED Act”).

5. GRANT FUNDACJI BILLA I MELINDY GATES

W 2008 r. Fundacja Billa i Melindy Gates (zwana dalej „Fundacją Gatesów”) przyznała Fundacji, w ramach Światowego Programu Rozwoju, grant na projekt planistyczny w wysokości 2 mln USD, przeznaczony wyłącznie na zaplanowanie zwiększonego dostępu polskich bibliotek publicznych na terenach wiejskich do komputerów i Internetu („Grant Planistyczny Programu Bibliotecznego”). Grant Planistyczny Programu Bibliotecznego realizowany był w okresie od 1 kwietnia 2008 roku do 31 marca 2009 roku. Grant Planistyczny Programu Bibliotecznego w chwili

Informacja dodatkowa stanowi integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

otrzymania został wykazany, jako aktywa netto tymczasowo podlegające ograniczeniom i przeklasyfikowany na aktywa netto niepodlegające ograniczeniom, gdy fundusze zostały wykorzystane. Na dzień 31 grudnia 2008 roku Fundacja wypłaciła całą kwotę Grantu Planistycznego Programu Bibliotecznego.

W marcu 2009 roku Fundacja Gatesów przyznała Fundacji grant na finansowanie programu o wartości 28 mln USD na pięcioletni okres od 1 kwietnia 2009 roku do 31 marca 2014 roku, przeznaczony wyłącznie na wdrażanie programu mającego na celu zwiększenie dostępu polskich bibliotek publicznych na terenach wiejskich do komputerów i Internetu („Grant Programu Bibliotecznego”). Wymaga się, aby otrzymane fundusze zostały przeznaczone wyłącznie na Program Biblioteczny. W kwietniu 2009 roku Fundacja otrzymała pierwszą transzę w wysokości 10 mln USD.

6. WARTOŚĆ GODZIWA INWESTYCJI FINANSOWYCH WYKAZYWANYCH WEDŁUG WARTOŚCI GODZIWEJ

Dyskusja metodologii i założeń służących wyznaczeniu wartości godziwej inwestycji Fundacji opisana została w Nocie 3 powyżej: „Ostatnio Przyjęte Standardy Rachunkowości”.

Poniżej przedstawiono instrumenty finansowe fundacji wykazane według wartości godziwej na zasadach określonych według poziomów hierarchii FAS 157 opisanych w Nocie 3:

	Stan z 31 grudnia 2008 roku			
	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Razem
Akcje spółek publicznych i uprzywilejowanych	\$ 37.128.871	\$ –	\$ –	\$ 37.128.871
Publiczne fundusze kapitałowe	66.987.855	–	–	66.987.855
Prywatne fundusze kapitałowe	–	16.649.024	–	16.649.024
Inwestycje alternatywne	–	–	37.123.283	37.123.283
Papiery wartościowe o stałej stopie dochodu	28.456.000	–	–	28.456.000
Środki pieniężne i instrumenty rynku pieniężnego	18.874.709	–	–	\$ 18.874.709
	<u>\$ 151.447.435</u>	<u>\$ 16.649.024</u>	<u>\$ 37.123.283</u>	<u>\$ 205.219.742</u>
% całości	74%	8%	18%	100%

Poniższa tabela przedstawia zmiany wartości godziwej aktywów inwestycyjnych i zobowiązań Fundacji w ramach poziomu trzeciego w roku zakończonym 31 grudnia 2008 roku:

	Początkowa wartość godziwa	Niezerealizowane straty netto	Transfery do i z	Końcowa wartość godziwa
Inwestycje alternatywne	\$ 45.511.997	\$ (8.388.714)	\$ –	\$ 37.123.283

Fundacja ocenia wyniki firm inwestycyjnych w oparciu o łączną kwotę zysku z inwestycji, pomniejszoną o opłaty z tytułu usług powierniczych, zarządzania inwestycjami i doradztwa, wykazując dochód pomniejszony o wspomniane opłaty. Łączna kwota tego rodzaju opłat ujęta w sprawozdaniu z działalności operacyjnej wyniosła 696.401 USD, co stanowi 0,3% łącznej wartości zarządzanych inwestycji na dzień 31 grudnia 2008 r. Z tej kwoty 634.773 USD

Informacja dodatkowa stanowi integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

ujęto w pozycji „Zrealizowane straty inwestycyjne netto”, natomiast 61.628 USD wykazano w pozycji „Przychody z tytułu odsetek i dywidend”. Z kwoty wykazanej jako przychody z tytułu odsetek i dywidend w sprawozdaniu z działalności operacyjnej, kwota 0,3 miliona USD stanowi kwoty przekazane i zaklasyfikowane przez fundusze kapitałowe zarządzające aktywami Fundacji jako przychody z tytułu dywidend.

7. ŚRODKI TRWAŁE

Na dzień 31 grudnia 2008 r. środki trwałe obejmowały:

Sprzęt i oprogramowanie komputerowe	\$ 150.777
Meble i wyposażenie	96.321
Samochody	58.463
Inwestycje w obce środki trwałe	<u>3.654</u>
	309.215
Minus - umorzenie	<u>220.237</u>
Wartość księgowa netto	<u><u>\$ 88.978</u></u>

8. ZOBOWIĄZANIA

Na dzień 31 grudnia 2008 r. Fundacja zatwierdziła 18 programów na kwotę 17,5 miliona USD, które wymagały zakończenia negocjacji i podpisania umowy w sprawie dotacji zadowalającej każdą ze stron. Po dniu 31 grudnia 2008 r. Fundacja podpisała umowy grantowe do tych programów, na kwotę 5,1 miliona USD.

Ponadto Fundacja jest zobowiązana do zapłaty minimalnych rocznych rat z tytułu czynszu za powierzchnię biurową użytkowaną na podstawie umowy najmu, która wygasa 31 grudnia 2011 r. Zobowiązania z tytułu wynajmu za 12 miesięcy wynoszą w przybliżeniu 165.500 USD na rok 2009, 165.500 USD na rok 2010 i 165.500 USD na rok 2011.

9. KWESTIE PODATKOWE

Stany Zjednoczone

W Stanach Zjednoczonych Fundacja jest zwolniona z federalnych podatków dochodowych na podstawie artykułu 501(c)(3) amerykańskiego Internal Revenue Code („Kodeksu”) i została sklasyfikowana jako podmiot nie będący prywatną fundacją w rozumieniu artykułu 509(a)(1) Kodeksu. Ponadto Fundacja jest zwolniona z podatków stanowych i lokalnych.

Polska

Polskie Przedstawicielstwo Fundacji nie podlega opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób prawnych w Polsce.

Informacja dodatkowa stanowi integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

RADA DYREKTORÓW

John P. Birkelund – Przewodniczący

Przewodniczący Rady Dyrektorów Polsko-Amerykańskiego Funduszu Przedsiębiorczości,
Senior Advisor Saratoga Partners

Marek Belka

Były Premier RP, Zastępca Sekretarza Generalnego ONZ,
Sekretarz Komisji Gospodarczej ONZ dla Europy, Dyrektor Departamentu Europejskiego Międzynarodowego Funduszu Walutowego

Joseph C. Bell

Senior Partner w Hogan & Hartson

Frederick M. Bohlen

Były Wiceprezydent i Dyrektor Zarządzający, Uniwersytet Rockfellera

Michał Boni – do stycznia 2008

Minister – członek Rady Ministrów, były Minister Pracy RP, ekspert ds. rynku pracy i polityki społecznej

Zbigniew Brzeziński

Były Doradca Prezydenta USA ds. Bezpieczeństwa Narodowego, Doradca w Centrum Studiów Strategicznych i Międzynarodowych,
Członek Rady Dyrektorów Polsko-Amerykańskiego Funduszu Przedsiębiorczości

Robert G. Faris

Przewodniczący Rady Dyrektorów Enterprise Investors Corporation, Prezes i Członek Rady Dyrektorów Polsko-Amerykańskiego Funduszu Przedsiębiorczości

Anna Fomalczyk

Była Prezes Urzędu Antymonopolowego (obecnie UOKiK)

Geoffrey Hoguet

Członek Zarządu GRH Holdings, LLC

Aleksander Koj

Profesor w Instytucie Biologii Molekularnej Uniwersytetu Jagiellońskiego, były rektor UJ

Jerzy Koźmiński

Były Ambasador RP w USA, Prezes Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności

Andrew Nagorski

Dyrektor ds. Polityki Publicznej i członek Rady Naukowej EastWest Institute, były Szef Redakcji (Senior Editor) Newsweek International

Krzysztof Pawłowski

Prezydent Wyższej Szkoły Biznesu-National Louis University w Nowym Sączu, były Senator RP

Nicholas A. Rey

Były Ambasador USA w Polsce,
Członek Rady Dyrektorów Polsko-Amerykańskiego Funduszu Przedsiębiorczości

Przedstawiciel Rządu USA

Victor Ashe

Ambasador USA w Polsce, uczestniczący w pracach Rady Dyrektorów

Prezes Fundacji

Jerzy Koźmiński

Dyrektor Przedstawicielstwa w Polsce

Grzegorz Jędrus

Dyrektorzy Programowi

Jacek Michałowski

Radosław Jasiński

Anna Wojakowska-Skiba - do marca 2009 r.

Kierownicy Programowi

Renata Koźlicka-Glińska

Robert Milewski

Mirosław Czyżewski

Główna Księgowa

Agnieszka Kwiatkowska

Kontroler Finansowy Programów

Mira Osiecka

Księgowość

Grażyna Skrzypiec

Adela Makarewicz

Informacja i PR

Przemysław Zaroń

Asystenci Programowi i Sekretariat

Kalina Grzeszuk-Zajączkowska

Agnieszka Łukasik

Katarzyna Świątkiewicz

Paulina Kołaczyńska

Asystent Administracyjny

Rafał Milewski

Dyrektor Finansowy

Norman E. Haslun III

Sekretarz Rady Dyrektorów

C. Douglas Ades

Konsultant ds. Programowych

Rafał Kramza

KONTAKT

Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności

410 Park Avenue 15th Floor
New York, NY 10022, USA
Tel. (917) 210-8083

Przedstawicielstwo w Polsce

ul. Dobra 72
00-312 Warszawa
Tel. (22) 828-43-73
Fax (22) 828-43-72
e-mail: paff@pafw.pl
www.pafw.pl

